

Not Less, But Different: Student Nightlife in Transition

Een verkennende studie over de beleving en transformatie van studentenuitgaan uit het perspectief van studenten en betrokkenen in Vlaanderen.

Vanden Broeck Emilia, Soffers Margot,
Brutsaert David, Dirkx Nicky

Januari 2026

ABSTRACT

EN - Public debate often portrays contemporary students as withdrawing from nightlife. This qualitative study challenges that view by exploring how students in Ghent and Antwerp experience and shape nightlife today. Based on in-depth interviews with students (n = 29) and nightlife-related stakeholders (n = 25), the study examines meanings, motivations and barriers associated with student nightlife.

The findings show that student nightlife has not declined but transformed. Going out has become a deliberate and selective practice shaped by wellbeing, safety, identity, and affordability. While nightlife remains important for social connection and identity development, students seem to increasingly prefer smaller, familiar, and emotionally safe settings over large-scale party environments. Concerns about mental health, sensory overload, substance use, sexual violence and social media exposure strongly influence participation. Safety is primarily experienced through atmosphere, trust, and care practices rather than formal control. Overall, student nightlife reflects broader generational shifts towards self-regulation, wellbeing and selective social engagement, with implications for nightlife policy and prevention within the Night-Time Economy.

NL - Het idee dat studenten minder uitgaan en dat het nachtleven zijn aantrekkingskracht verliest, duikt steeds vaker op in media. Dit onderzoek nuanceert dat dominante verhaal. Studenten trekken zich niet terug uit het sociale leven, maar geven het anders vorm. Uitgaan blijft belangrijk, maar gebeurt bewuster, selectiever en met andere prioriteiten dan bij eerdere generaties.

Op basis van diepte-interviews met studenten en stakeholders in Gent en Antwerpen blijkt dat niet de frequentie van uitgaan centraal staat, maar de kwaliteit van de ervaring. Studenten wegen plezier af tegen welzijn, ontspanning tegen verantwoordelijkheid en sociale verwachtingen tegen persoonlijke grenzen. Grote, anonieme feestcontexten maken vaker plaats voor kleinschalige, vertrouwde settings waarin verbondenheid en veiligheid primeren. De nadruk op kwaliteit boven kwantiteit helpt verklaren waarom klassieke indicatoren van studentenuitgaan (o.a. drukke clubs, volle studentencafés en wekelijkse studentenfeesten) onder druk staan.

Deze verschuiving past binnen een bredere maatschappelijke context van onzekerheid, prestatiedruk en voortdurende digitale zichtbaarheid. Gezondheid en veiligheid fungeren daarbij als belangrijke filters: zorgen over grensoverschrijdend gedrag, spiking en reputatieschade beïnvloeden sterk waar en hoe studenten uitgaan. Tegelijk staat het uitgaanslandschap zelf onder druk door stijgende kosten, commercialisering en gentrificatie, factoren die het verdwijnen van informele en laagdrempelige plekken kunnen versnellen. De conclusie is duidelijk: veranderend studentenuitgaan is geen probleem, maar een realiteit. De uitdaging voor steden en organisatoren ligt niet in het terughalen van vroegere modellen, maar in het ondersteunen van nieuwe vormen van nachtleven die inzetten op kwaliteit, veiligheid, betaalbaarheid en inclusie.

ABSTRACT 5

INLEIDING 6

Probleemstelling 9

Doel van studie 10

Onderzoeksvragen 11

Relevantie van deze studie 12

METHODOLOGIE 14

Onderzoeksdesign 14

Literatuurstudie

Interviews

A. Studenteninterviews

B. Stakeholderinterviews

Dataverzameling

Data-analyse

Betrouwbaarheid en validiteit 24

Ethische overwegingen 24

LITERATUURSTUDIE 26

Conceptualisering van studentenuitgaan binnen de Night Time Economy 26

Motieven en barrières 29

... om wel uit te gaan 29

... om niet (meer) uit te gaan 31

De bijzondere rol van (sociale) normen en groepsdruk voor jongvolwassenen 34

Locaties en voorkeuren 37

Continuüm van uitgaansgelegenheden 37

Factoren die de aantrekkelijkheid van een plek bepalen 38

Trends en evoluties: generatie “bewust” en aantasting van the right to night 42

Alternatieven en verruimde keuzemogelijkheden 42

Angst, druk en toenemende zelfregulatie 43

Alcoholonthouding en healthisme 43

Digitalisering van het (nacht)leven 44

De rol van gentrificatie 45

Naweeën van de coronapandemie 46

Duurzaamheid, inclusie en ethiek 47 **Platte tekst**

Veiligheid, toestemming en safe(r) spaces 47

Kansen voor de sector volgens het Give Us The Night (2023) en VibeLab (2020) rapport 49

RESULTATEN 51

Wat is uitgaan? 52

Welke functies heeft uitgaan voor studenten? 53

Verbondenheid 54

Identiteitsontwikkeling 56

A. Uitgaan als norm en druk 56

B. Uitgaan als risico voor imago 57

C. Toch blijft uitgaan onderdeel van de identiteitsontwikkeling 58

Coping strategie/ontspanning/escapisme 58

Motieven en barrières 59

- Gezondheid: mentaal en fysiek 59
- Vrijheid 60
- Veiligheid 61

Trends 64

- Corona 64
- Houding t.o.v. alcohol en andere middelen 66
- Eventification 68
- Rol van technologie & (sociale) media 70
- Inclusie & toegankelijkheid 71

DISCUSSIE: Niet minder uitgaan, maar anders betekenisvol samen zijn 73

Van mythe naar nuance: het studentenuitgaan hertekend 73

Hoe studenten tegenwoordig uitgaan 73

- Van vanzelfsprekend ritueel naar bewuste keuze 73
- Identiteit en verbondenheid boven spektakel 74
- Van datingsmarkt naar sociale huiskamer 76

Waarom deze shift plaatsvindt 77

- Controle zoeken in een onzekere wereld 77
- Gezondheid en veiligheid als primaire filters 78
- Digitale zichtbaarheid, normdruk en reputatierisico's 80

Structurele gevolgen en spanningen 80

- Gentrificatie en het verdwijnen van informele uitgaansplekken 80
- Indrinken en third spaces: verbondenheid vóór consumptie 81

Reflectie en toekomst 82

- Beperkingen en suggesties voor vervolgonderzoek 82
- Slotbeschouwing: het nachtleven als spiegel van een generatie 83

AANBEVELINGEN 85

Veiligheid 85

- Beleidsmakers & steden 85
- Welzijnsactoren & onderwijsinstellingen 86
- Organisatoren & venues 87
- Generatie Alpha 87

Gezondheid 88

- Beleidsmakers & steden 88
- Welzijnsactoren & onderwijsinstellingen 88
- Organisatoren & venues 89
- Generatie Alpha 87

Vrijheid 90

- Beleidsmakers & steden 90
- Welzijnsactoren & scholen 90
- Organisatoren & venues 91
- Generatie Alpha 91

Verbondenheid 92

- Beleidsmakers & steden 92
- Welzijnsactoren & scholen 92
- Organisatoren & venues 92
- Generatie Alpha 93

Vervolgonderzoek 93

CONCLUSIE 94

REFERENTIELIJST 98

INLEIDING

Het uitgaansgedrag van studenten staat de laatste jaren prominent in de publieke belangstelling. Zowel in Belgische als internationale media wordt regelmatig gesuggereerd dat het klassieke uitgaansleven onder druk staat en dat studenten hun vrijetijdsbesteding anders invullen dan in voorgaande decennia. Daarbij wijzen Vlaamse kranten en nieuwsplatformen op een afname van traditionele uitgaanspraktijken en op veranderende aanwezigheidspatronen in bekende uitgaansbuurten. Zo bericht *De Standaard* (2025) over een dalende aanwezigheid van studenten op de Leuvense Oude Markt, waarbij wordt vastgesteld dat het nachtleven stiller lijkt te worden en studenten zich anders gedragen dan vroeger. In dezelfde lijn beschrijft *De Tijd* (2025) dat studenten vaker op kot blijven, later vertrekken om uit te gaan en andere consumptiegewoonten ontwikkelen, zoals het bestellen van kraantjeswater in clubs in plaats van alcoholische dranken. Deze signalen dragen bij aan het beeld van een generatie die bewuster, terughoudender en selectiever uitgaat, terwijl ze ook wijzen op de toenemende economische kwetsbaarheid van cafés, clubs en kleine concertzalen, die het moeilijk hebben om rendabel te blijven of zelfs verdwijnen.

Ook in het buitenland wordt een vergelijkbare evolutie gesignaleerd in de media. *The Guardian* (2024) beschrijft een generatie jongeren en studenten die minder geneigd is om te betalen voor clubavonden en die uitgaan steeds vaker vervangt door thuisblijven of digitale alternatieven. In deze berichtgeving wordt bijgevolg gesproken over een *stay-at-home generation*, die sociale interactie en entertainment anders organiseert dan eerdere generaties. De Britse openbare omroep *BBC* plaatst deze veranderingen in een bredere context en spreekt over een fundamentele transformatie van het nachtleven. In meerdere artikels stelt de *BBC* dat nachtclubs massaal sluiten, organisatoren onder druk staan en dat het klassieke hedonistische nachtleven plaatsmaakt voor nieuwe vormen van ontspanning, wat door sommigen wordt omschreven als “de ondergang van het hedonisme”. Deze ontwikkelingen worden niet uitsluitend aan studenten toegeschreven,

maar passen binnen een bredere maatschappelijke verschuiving in hoe vrije tijd, uitgaan en nachtleven worden beleefd.

Hoewel deze mediaberichten duidelijke signalen geven van mogelijke gedragsveranderingen, blijft het op basis van journalistieke bronnen alleen onduidelijk in welke mate deze observaties representatief zijn voor de volledige studentenpopulatie en welke onderliggende mechanismen eraan ten grondslag liggen. In de media worden uiteenlopende verklaringen geopperd. Een eerste vaak genoemde factor is de impact van de COVID-19-pandemie: langdurige lockdowns, beperkingen op sociale interactie en het wegvallen van uitgaansmogelijkheden zouden blijvende effecten hebben gehad op hoe studenten sociale activiteiten en uitgaan ervaren en waarderen. Daarnaast wordt gewezen op structurele drempels, zoals stijgende prijzen in het uitgaansleven, onzekerheid over veiligheid en een verhoogde aandacht voor mentale en fysieke gezondheid, waardoor studenten hun sociale activiteiten selectiever inzetten.

Verder verwijzen opiniestukken en analyses naar bredere sociaal-culturele verschuivingen binnen jongere generaties. Zo wordt gesteld dat Generatie Z bewuster omgaat met vrijetijdsbesteding en dat waarden zoals welzijn, inclusiviteit, duurzaamheid en veiligheid zwaarder doorwegen in hun keuzes om al dan niet deel te nemen aan uitgaansactiviteiten. In een bericht over festivalbezoek merkt *VRT NWS* op dat jongeren van deze generatie selectiever kiezen welke evenementen zij bijwonen, wat wordt omschreven als een kenmerk van een meer terughoudende en doelgerichte uitgaanscultuur.

Het publieke debat rond studentenuitgaan speelt zich bovendien niet enkel af in traditionele media, maar ook in online fora en sociale netwerken, waar studenten en andere betrokkenen ervaringen, meningen en zorgen delen. Dit leidt tot een breed spectrum aan standpunten: terwijl sommigen een vermindering van traditioneel uitgaan als positief beschouwen vanuit gezondheids- of veiligheidsoptiek, uiten anderen

bezorgdheid over mogelijke sociale gevolgen en over de toekomst van het stedelijke nachtleven.

Gezien deze uiteenlopende en soms tegenstrijdige narratieven bestaat er een duidelijke nood aan empirisch onderbouwd inzicht in hoe studenten vandaag daadwerkelijk uitgaan, welke factoren hun keuzes beïnvloeden en hoe zowel studenten als andere stakeholders deze veranderingen ervaren.

Probleemstelling

In recente jaren lijkt het klassieke uitgaansleven, met bars en clubs als centrale ontmoetingsplaatsen, aan aantrekkingskracht te verliezen bij de studentenpopulatie. Hoewel het thema van veranderend studentenuitgaan sterk aanwezig is in media en publieke debatten, ontbreekt het aan empirisch onderbouwd inzicht in hoe studenten zelf betekenis geven aan hun uitgaansgedrag en welke overwegingen hun keuzes daadwerkelijk sturen. Bovendien is er beperkte kennis over hoe andere betrokken actoren (zoals uitbaters van uitgaansgelegenheden, organisatoren, preventiewerkers en lokale beleidsmakers) deze veranderingen waarnemen en interpreteren. Het gebrek aan samenhangende, contextgebonden en kwalitatieve inzichten maakt het moeilijk om vast te stellen in welke mate het klassieke uitgaansmodel nog aansluit bij de leefwereld en noden van studenten, en welke aanpassingen mogelijk of wenselijk zijn.

Doel van studie

Dit onderzoek heeft als overkoepelend doel om op exploratieve wijze inzicht te verwerven in het hedendaagse uitgaansgedrag van studenten in Gent en Antwerpen. Vertrekkend vanuit het perspectief van studenten zelf, en aangevuld met de visies van relevante stakeholders, beoogt het onderzoek een genuanceerd beeld te schetsen van hoe studenten vandaag uitgaan, welke betekenis zij hieraan toekennen en welke factoren hun keuzes beïnvloeden.

Meer concreet willen we met deze studie het volgende bereiken:

1. **In kaart brengen van hedendaagse uitgaanspraktijken van studenten**

Ten eerste willen we met dit onderzoek beschrijven hoe studenten vandaag uitgaan en in welke contexten zij deelnemen aan het uitgaansleven.

2. **Begrijpen van de betekenis en functies van uitgaan voor studenten**

Verder onderzoeken we welke sociale, emotionele en identiteitsvormende functies uitgaan vervult binnen het leven van studenten, en hoe deze functies zich verhouden tot bredere veranderingen in hun leefwereld.

3. **Identificeren van factoren die uitgaanskeuzes sturen**

Daarnaast beogen we met dit onderzoek inzicht te krijgen in de motivaties, barrières en contextuele factoren, op individueel, sociaal en structureel niveau, die bepalen of, waar en hoe studenten uitgaan.

4. **Patronen en trends verkennen die het hedendaagse uitgaansleven kenmerken**

Als vierde doelen we met deze studie begrip te krijgen in terugkerende evoluties en trends gerelateerd aan het uitgaansleven, zowel op individueel als maatschappelijk niveau.

5. **Verkennen van percepties van stakeholders**

Naast het studentenperspectief wordt onderzocht hoe stakeholders uit het uitgaansleven (zoals uitbaters, organisatoren, preventiewerkers en beleidsactoren) veranderingen in (studenten)uitgaan ervaren en interpreteren.

Onderzoeksvragen

Om bovenstaande doelstellingen te realiseren, vertrekt het onderzoek vanuit de volgende centrale onderzoeksvraag: “Welke onderliggende determinanten verklaren de aanwezigheid van studenten op uitgaanslocaties, en welke factoren beïnvloeden hun voorkeuren en keuzes ten aanzien van uitgaansgelegenheden?”

Deze centrale vraag wordt uitgewerkt aan de hand van een reeks deelonderzoeksvragen, die toelaten om het uitgaansgedrag van studenten vanuit verschillende invalshoeken te analyseren:

1. **Hoe definiëren studenten in Gent en Antwerpen het hedendaagse uitgaan?**
2. **Welke functies vervult uitgaan voor studenten?**
3. **Welke motivaties, barrières en contextuele factoren sturen de keuzes van studenten met betrekking tot uitgaan?**
4. **Welke patronen en trends kenmerken het actuele uitgaansgedrag van studenten**
5. **Hoe ervaren en interpreteren stakeholders uit het uitgaansleven veranderingen in het (studenten)uitgaan?**

Relevantie van deze studie

De relevantie van dit onderzoek situeert zich in een maatschappelijke context waarin het studentenuitgaansleven volop in beweging is en waarin deze veranderingen vaak worden geïnterpreteerd aan de hand van mediaberichten, veronderstellingen en normatieve oordelen. Terwijl publieke discussies zich regelmatig toespitsen op de vraag of studenten “minder uitgaan” en welke gevolgen dit zou hebben, ontbreekt het aan empirisch onderbouwde inzichten in hoe studenten zelf hun uitgaansgedrag ervaren en welke factoren hun keuzes daadwerkelijk sturen. Dit onderzoek speelt in op deze kennislacune door het uitgaansgedrag van studenten te benaderen als een complexe sociale praktijk, ingebed in bredere maatschappelijke, culturele en structurele ontwikkelingen.

Op maatschappelijk niveau draagt dit onderzoek bij aan een genuanceerder begrip van studentenuitgaan. Hoewel de publieke opinie studenten vaak *framen* als minder sociaal, minder geëngageerd of problematisch, laat deze studie zien hoe uitgaansgedrag verandert onder invloed van factoren zoals welzijnsbeleving, veiligheid, digitalisering en toekomstonzekerheid. Hierdoor biedt het onderzoek een tegenwicht tegen simplistische of moraliserende narratieven en draagt het bij aan een breder maatschappelijk dialoog over hoe jongeren vandaag samenleven, ontspannen en sociale verbondenheid vormgeven.

Op beleidsmatig niveau is de relevantie van dit onderzoek gelegen in het aanreiken van empirische inzichten die noodzakelijk zijn voor het ontwikkelen van doelgericht en contextgevoelig beleid. Lokale besturen worden steeds vaker geconfronteerd met vragen rond nachtleven, veiligheid, leefbaarheid en economische vitaliteit van stadscentra. Zonder inzicht in de leefwereld en noden van studenten bestaat het risico dat beleidsmaatregelen onvoldoende aansluiten bij hun realiteit. De bevindingen van dit onderzoek kunnen beleidsmakers ondersteunen bij het herdenken van nachtbeleid, bijvoorbeeld door aandacht te besteden aan betaalbaarheid, toegankelijkheid, inclusie en zorg, in plaats van eenzijdig te focussen op handhaving of commerciële logica.

Op praktijkgericht niveau is dit onderzoek relevant voor uitbaters van uitgaansgelegenheden, organisatoren en welzijns- en preventieactoren. De resultaten bieden aanknopingspunten om aanbod en interventies beter af te stemmen op de verwachtingen van studenten en om in te spelen op veranderende patronen in uitgaan. Door inzicht te krijgen in wat studenten als aantrekkelijk, veilig en betekenisvol ervaren, kunnen actoren binnen het uitgaansleven hun werking aanpassen op een manier die zowel duurzaam als maatschappelijk verantwoord is.

Op wetenschappelijk niveau draagt dit onderzoek bij aan bestaande literatuur over studentenuitgaan en de *Night Time Economy*, een domein waarin kwalitatieve en contextgebonden studies nog relatief schaars zijn. Door studentenuitgaan te bestuderen in twee Vlaamse steden en door expliciet aandacht te besteden aan zowel studenten- als stakeholderperspectieven, levert deze studie nieuwe empirische inzichten die bestaande theoretische kaders kunnen verrijken en nuanceren. Bovendien biedt het exploratieve karakter van het onderzoek een solide basis voor vervolgonderzoek, bijvoorbeeld naar causale verbanden, structurele ongelijkheden of de langetermijngevolgen van veranderend uitgaansgedrag.

METHODOLOGIE

Onderzoeksdesign

Deze studie hanteerde een kwalitatief, exploratief onderzoeksdesign, bestaande uit een literatuurstudie en semigestructureerde diepte-interviews met zowel studenten als relevante stakeholders uit het uitgaansleven. Het doel van dit design was om een verdiepend inzicht te verkrijgen in het hedendaagse studentenuitgaan en de factoren die dit gedrag beïnvloeden, zonder vooraf vastgelegde hypothesen te toetsen.

Literatuurstudie

Het literatuurgedeelte heeft als doel bestaande kennis te bundelen over het uitgaansgedrag van studenten en de rol die uitgaan inneemt binnen hun sociale en persoonlijke leefwereld. Daarbij werd aandacht besteed aan de conceptualisering van uitgaan, de functies en motieven ervan, ervaren barrières, en de invloed van sociale, technologische en culturele ontwikkelingen. Deze inzichten vormden de theoretische basis voor het empirische luik van het onderzoek. Na analyse van de empirische resultaten werd de literatuurstudie aangevuld met bijkomende bronnen die de bevindingen verder konden duiden en contextualiseren.

De literatuur werd verzameld via verschillende databanken met zowel wetenschappelijke als grijze literatuur, waaronder *Google Scholar*, *ScienceDirect* en *PubMed*. De zoekstrategie maakte gebruik van trefwoorden zoals *Night Time Economy*, studentenuitgaan, mentaal welzijn, Generatie Z en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. De focus lag hoofdzakelijk op Engelstalige en Nederlandstalige wetenschappelijke publicaties. Grijze literatuur werd aanvullend geraadpleegd wanneer academische bronnen beperkt beschikbaar waren, met name rond huidige trends en de positieve sociale functies van uitgaan, domeinen die in wetenschappelijk onderzoek relatief onderbelicht bleven.

Op basis van de bestudeerde literatuur werd het overzicht gestructureerd rond drie inhoudelijke pijlers:

1. De conceptualisering van studentenuitgaan, met aandacht voor definities, patronen, functies en barrières;
2. Factoren die de aantrekkelijkheid van uitgaanslocaties beïnvloeden, zoals prijs, bereikbaarheid, publiek en sfeer;
3. Trends en evoluties in het (studenten)uitgaansleven.

Studentenuitgaan werd daarbij gesitueerd binnen het bredere kader van de *Night Time Economy* wat verwijst naar het geheel van activiteiten dat plaatsvindt tussen de vroege avond en de vroege ochtend, en die zich doorgaans situeren in een stedelijke *setting*. Het theoretisch kader werd voornamelijk geïnspireerd door inzichten uit de sociale ontwikkelingspsychologie en het concept *nocturnal sociability*, waarin uitgaan wordt benaderd als een context voor sociale ontwikkeling, identiteitsvorming en coping. De literatuur fungeerde doorheen het onderzoek als referentiekader bij de interpretatie van de empirische bevindingen.

Interviews

Voor zowel de studenteninterviews als de stakeholderinterviews werd gewerkt met semigestructureerde diepte-interviews, opgebouwd rond een vergelijkbare thematische structuur die aansloot bij de onderzoeksvragen. Deze aanpak maakte het mogelijk om kernonderwerpen systematisch bij alle deelnemers te bevragen, terwijl er tegelijk ruimte bleef voor contextspecifieke accenten, persoonlijke ervaringen en verdieping. Door voor beide respondentgroepen dezelfde methodologische benadering te gebruiken, werd de vergelijkbaarheid tussen studenten- en stakeholderperspectieven versterkt en kon in de analyse gericht worden gekeken naar overeenkomsten en verschillen in beleving, interpretatie en duiding van het studentenuitgaansleven. Alle deelnemers werden vooraf geïnformeerd over het doel en verloop van het onderzoek en gaven schriftelijke geïnformeerde toestemming. Anonimiteit en vertrouwelijkheid werden gedurende het volledige onderzoeksproces gegarandeerd.

A. Studenteninterviews

Deelnemers en werving

De steekproef van studenten bestond uit 29 studenten, waarvan 15 in Gent en 14 in Antwerpen. Deze steden werden geselecteerd omdat zij elk een uitgesproken studentenpopulatie en een actief uitgaansleven kennen, maar zich tegelijk onderscheiden in schaal, stedelijke context en organisatie van het nachtleven. Door beide steden te betrekken, kon worden nagegaan in welke mate uitgaansgedrag en beleving contextgebonden zijn.

De studenten werden geselecteerd via doelgerichte steekproeftrekking, wat aansluit bij het kwalitatieve en exploratieve karakter van het onderzoek. Deze aanpak maakt het mogelijk om deelnemers te selecteren op basis van kenmerken die relevant zijn voor het onderzoeksthema, eerder dan te streven naar statistische representativiteit. Er werd expliciet ingezet op heterogeniteit om een genuanceerd en veelzijdig beeld van studentenuitgaan te verkrijgen.

Bij de samenstelling van de steekproef werd rekening gehouden met drie centrale selectiecriteria: opleidingsniveau, woonsituatie (pendelend of wondend in de studentenstad) en uitgaansfrequentie (nooit, soms of vaak). Deze criteria werden gekozen omdat zij elk op een verschillende manier samenhangen met de toegang tot, de beleving van en de participatie aan het studentenuitgaansleven (zie Tabel 1 en 2: overzicht geïnterviewde studenten Gent & Antwerpen).

Ten eerste werd variatie nagestreefd in opleidingsniveau. Door studenten uit verschillende onderwijsniveaus en -contexten te betrekken, kon worden verkend in welke mate uitgaansgedrag en -verwachtingen samenhangen met verschillen in studiestructuur, sociale netwerken en tijdsbesteding. Studenten uit uiteenlopende opleidingen bevinden zich vaak in verschillende sociale en institutionele omgevingen, wat hun participatie aan en beleving van het uitgaansleven kan beïnvloeden.

Ten tweede werd onderscheid gemaakt tussen studenten die pendelen en studenten die verblijven in hun studentenstad. Deze woonsituatie heeft namelijk een directe invloed op de toegankelijkheid van het uitgaansleven en op de spontaneïteit waarmee studenten deelnemen aan nachtelijke activiteiten.

Ten derde werd variatie nagestreefd in uitgaansfrequentie om niet enkel dominante of normatieve uitgaanspraktijken in kaart te brengen, maar ook om inzicht te krijgen in redenen voor terughoudendheid, alternatieve vormen van sociaal leven en ervaren barrières. Het betrekken van minder frequente uitgaanders voorkwam dat het onderzoek uitsluitend het perspectief van actieve uitgaansdeelnemers zou weerspiegelen.

Tabel 1: overzicht geïnterviewde studenten Gent

Nr.	Uitgaansprofiel	Opleidingsniveau	Woonsituatie
1	Nooit	Eerste bachelor informatica	Studentenstad
2	Nooit	Eerste bachelor audiologie	Studentenstad
3	Nooit	Tweede bachelor orthopedagogie	Studentenstad
4	Nooit	Tweede bachelor geneeskunde	Studentenstad
5	Nooit	Derde educatieve bachelor lager onderwijs	Pendel
6	Nooit	Master kunstwetenschappen	Pendel
7	Soms	Eerste bachelor LO en bewegingsrecreatie	Studentenstad
8	Soms	Tweede bachelor logopedie	Studentenstad
9	Soms	Derde bachelor sociaal werk	Pendel
10	Soms	Vierde bachelor verpleegkunde	Pendel
11	Soms	Master international relations	Studentenstad
12	Vaak	Derde bachelor en eerste master criminologische wetenschappen	Pendel
13	Vaak	Master burgerlijk ingenieur	Studentenstad
14	Vaak	Master klinische psychologie	studentenstad
15	Vaak	Graduaat biotechnologie	Pendel

Tabel 2: overzicht geïnterviewde studenten Antwerpen

Nr.	Uitgaansprofiel	Opleidingsniveau	Woonsituatie
1	Nooit	Eerste bachelor orthopedagogie	Pendel
2	Nooit	Eerste bachelor politieke wetenschappen	Studentenstad
3	Nooit	Derde bachelor conservatie - restauratie	Studentenstad
4	Nooit	Master politieke communicatie	Pendel
5	Soms	Eerste bachelor vroedkunde	Studentenstad

6	Soms	Eerste master rechten	Studentenstad
7	Soms	Tweede bachelor business and languages	Pendel
8	Soms	Tweede bachelor geschiedenis	Studentenstad
9	Soms	Derde bachelor wiskunde	Studentenstad
10	Vaak	Eerste bachelor rechten	Pendel
11	Vaak	Eerste bachelor lerarenopleiding secundair onderwijs	Pendel
12	Vaak	Tweede bachelor dierengeneeskunde	Pendel
13	Vaak	Tweede bachelor internationaal ondernemen	Studentenstad
14	Vaak	Derde bachelor orthopedagogie	studentenstad

Enkel meerderjarige studenten werden geïnccludeerd. Deze keuze werd gemaakt om ethische en procedurele complicaties te vermijden en om deelnemers vrij te laten spreken over thema's zoals alcoholgebruik, veiligheid en uitgaan zonder bijkomende beperkingen.

De werving van studenten gebeurde via een combinatie van online kanalen (leeromgevingen en sociale media van onderwijsinstellingen) en fysieke verspreiding van flyers op strategische campuslocaties. Deze aanpak verhoogde de toegankelijkheid en verkleinde het risico op selectiebias richting digitaal actievere studenten.

Geïnteresseerde studenten konden zich inschrijven via een online inschrijvingsformulier. Op basis van de profielinformatie werd een doelgerichte selectie gemaakt om maximale variatie te garanderen, waarna de studenten persoonlijk werden uitgenodigd voor een interview.

B. Stakeholderinterviews

Deelnemers en werving

De steekproef van stakeholders bestond uit 25 personen, waarvan 9 Antwerpse en 16 Gentse, en werd samengesteld via doelgerichte steekproeftrekking, vertrekkend vanuit een vooraf uitgevoerde stakeholderanalyse. Deze analyse bracht de verschillende actoren in kaart die op uiteenlopende manieren betrokken zijn bij het studentenuitgaansleven, gaande van uitbaters en organisatoren tot beleids-, onderwijs- en welzijnsactoren. Door deze voorbereidende stap kon gericht worden ingezet op het betrekken van sleutelactoren met relevante expertise en ervaring.

Er werd bewust gestreefd naar een breed en complementair spectrum aan perspectieven (zie Tabel 3: overzicht geïnterviewde stakeholders) om studentenuitgaan te benaderen als een gedeeld sociaal, cultureel en stedelijk vraagstuk, in plaats van als een louter individueel of commercieel fenomeen.

Tabel 3: overzicht geïnterviewde stakeholders Gent & Antwerpen

Stakeholdercategorie	Toelichting	Gent	Antwerpen
Horeca & uitgaanslocaties	Vaste horecalocaties die volledig eigen werking en events organiseren; vaak zonder externe organisatie	4	0
Evenementenhoreca & multifunctionele locaties	Hosten occasionele evenementen of studentenfeestjes op vaste locaties waarbij organisatie wordt uitbesteed	4	3
Evenementencollectieven & -organisatoren	Organiseren events op wisselende locaties; focus op	1	1

	concept, doelgroep en beleving, niet altijd eigen locatie		
Lokale overheid & stadsdiensten	Stadsdiensten betrokken bij jeugdbeleid, horeca en buurtveiligheid	3	2
Onderwijsinstellingen & studentenorganisaties	Ondersteunen studenten en organiseren studentenactiviteiten	2	2
Preventie- & welzijnsorganisaties	Staan in voor veiligheid, welzijn en preventie tijdens evenementen, jeugd- en studenteninitiatieven.	2	1

De initiële selectie van stakeholders werd aangevuld via een sneeuwbal effect (*snowball sampling*), waarbij geïnterviewde stakeholders bijkomende relevante actoren suggereerden. Deze aanpak was bijzonder geschikt voor het exploratieve karakter van het onderzoek, omdat zo moeilijk bereikbare of minder zichtbare actoren konden worden betrokken, wat bijdroeg aan de verbreding en verdieping van de steekproef.

Stakeholders werden hoofdzakelijk benaderd via bestaande overlegmomenten en professionele netwerken. Deze wervingsstrategie bood toegang tot sleutelactoren met inhoudelijke expertise en overzicht over bredere evoluties binnen het uitgaansleven.

Dataverzameling

De dataverzameling bestond uit semigestructureerde diepte-interviews met zowel studenten als stakeholders. Deze interviewvorm werd bewust gekozen omdat zij een evenwicht biedt tussen structuur en flexibiliteit. Enerzijds maakte de interviewleidraad het mogelijk om kernonderwerpen systematisch bij alle deelnemers te bevragen, anderzijds liet de open opzet ruimte voor verdieping, nuance en het aanbrengen van nieuwe thema's die door de respondenten zelf als betekenisvol werden ervaren.

Voor de stakeholderinterviews werd gewerkt met dezelfde inhoudelijke interviewleidraad als voor de studenten, zij het in een verkorte en licht aangepaste vorm. De stakeholderleidraad focuste minder op persoonlijke beleving en meer op observaties, interpretaties en professionele ervaringen met veranderend studentenuitgaan. Door te vertrekken van een gedeelde thematische basis werd de vergelijkbaarheid tussen studenten- en stakeholderperspectieven vergroot, terwijl tegelijk rekening werd gehouden met de verschillende rollen en posities van de respondenten.

Initieel werd gemikt op het afnemen van interviews in fysieke settings, om een open gesprek te faciliteren. Omwille van praktische en organisatorische belemmeringen (zoals agenda's, beschikbaarheid en geografische spreiding van de deelnemers) werd deze aanpak aangevuld met online interviews via videogesprekken. Door beide interviewvormen toe te laten, werd de toegankelijkheid van deelname verhoogd en kon een diverser deelnemersbestand worden bereikt, zonder afbreuk te doen aan de diepgang van de gesprekken.

De interviews werden afgenomen in de periode april tot juni. Alle interviews werden met toestemming van de deelnemers opgenomen en nadien woordelijk getranscribeerd. De transcriptie gebeurde met behulp van het artificiële intelligentie programma OpenAI Whisper (CADS, HOGENT). Deze transcripten werden bewaard op een aparte

Teamsomgeving waar enkel de onderzoekers toegang tot hadden. De transcripties vormden de primaire databron voor de verdere analyse.

Data-analyse

De interviewdata werden geanalyseerd aan de hand van een thematische analyse, volgens een inductief-deductieve benadering. In een eerste fase werd deductief gecodeerd op basis van de interviewleidraad en concepten uit de literatuur, zoals verbondenheid, veiligheid, welzijn en toegankelijkheid. Deze fase maakte het mogelijk om de data te structureren in functie van de onderzoeksvragen.

In een tweede fase werd inductief gecodeerd, waarbij nieuwe codes werden toegevoegd op basis van terugkerende patronen en betekenisvolle uitspraken in de data. Deze werkwijze liet toe om onverwachte thema's en perspectieven te identificeren die niet vooraf theoretisch waren vastgelegd.

De codes werden vervolgens gegroepeerd tot overkoepelende thema's en subthema's. Voor de studenteninterviews en stakeholderinterviews werd gewerkt met afzonderlijke codebomen, zodat verschillen en overeenkomsten tussen beide perspectieven systematisch konden worden geanalyseerd. De codering en organisatie van de data gebeurde met behulp van kwalitatieve data-analyse software (NVIVO), wat de transparantie en reproduceerbaarheid van de analyse ondersteunde.

Op basis van deze thematische clustering werd een analytische structuur ontwikkeld. De hoofdthema's die uit de analyse naar voren kwamen, vormden de basis. Binnen elk hoofdthema werden subthema's geïdentificeerd. Deze structuur werd meerdere malen herzien en verfijnd tijdens overlegmomenten binnen het onderzoeksteam, totdat hij zowel analytisch coherent als inhoudelijk representatief werd geacht voor de verzamelde data.

Betrouwbaarheid en validiteit

Om de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van de bevindingen te versterken, werd gebruikgemaakt van verschillende strategieën. Methodologische triangulatie werd toegepast door zowel studenten als stakeholders te betrekken, waardoor inzichten vanuit verschillende posities binnen het uitgaansleven konden worden vergeleken en tegen elkaar afgewogen.

Daarnaast werd onderzoekerstriangulatie ingezet. Meerdere onderzoekers waren betrokken bij het coderings- en analyseproces en bespraken hun interpretaties tijdens gezamenlijke analysemomenten. Deze werkwijze maakte het mogelijk om interpretaties kritisch te bevragen en te verfijnen.

Een bijzondere meerwaarde van dit onderzoek was de multigenerationele samenstelling van het onderzoeksteam. Onderzoekers van verschillende leeftijden en ervaringsachtergronden brachten uiteenlopende perspectieven binnen in de analyse. Dit verhoogde de reflexiviteit van het onderzoek en verkleinde het risico op een eenzijdige interpretatie die te sterk vertrekt vanuit één generatie- of ervaringskader.

De interpretatie van de resultaten werd verder aangescherpt door collegiale toetsing. Tussentijdse bevindingen werden besproken met externe onderzoekers verbonden aan Hogeschool Gent en de Universiteit Antwerpen. Deze feedbackmomenten droegen bij aan de interne validiteit van de analyse en hielpen om blinde vlekken te identificeren.

Ethische overwegingen

Bij de uitvoering van dit onderzoek werd bijzondere aandacht besteed aan ethische aspecten. Alle deelnemers werden vooraf geïnformeerd over het doel, de opzet en het gebruik van de onderzoeksgegevens. Deelname was volledig vrijwillig en geïnformeerde toestemming werd schriftelijk verkregen.

De anonimiteit van de deelnemers werd gegarandeerd door het verwijderen van identificeerbare gegevens uit de transcripties en rapportage. Interviewdata werden vertrouwelijk behandeld en enkel toegankelijk gemaakt voor de onderzoekers. Deze werkwijze waarborgde de privacy van de deelnemers en creëerde een veilige context waarin zij vrij hun ervaringen en perspectieven konden delen.

LITERATUURSTUDIE

In dit hoofdstuk wordt, op basis van bestaande wetenschappelijke literatuur, het traditionele uitgaanspatroon van studenten beschreven. Daarbij wordt ingegaan op de definitie en kenmerken van studentenuitgaan, evenals op de bijbehorende aantrekkings- en afstotingsfactoren en recente trends. Tot slot wordt, aan de hand van internationale en vooruitstrevende rapporten, stilgestaan bij de kansen en ontwikkelingsmogelijkheden voor de sector. De geraadpleegde literatuur vormt de vergelijkingsbasis voor de resultaten die voortkomen uit het praktijkgedeelte.

Conceptualisering van studentenuitgaan binnen de Night Time Economy

Uitgaan en studenten zijn nauw met elkaar verbonden, aangezien een aanzienlijk deel van de studenten hun vrije tijd doorbrengt binnen nachtelijke vrijetijdscontexten (Skalaban et al., 2020; Zasina, 2020; Otieno, 2023). In tegenstelling tot hun niet-studerende leeftijdsgenoten nemen studenten ook op doordeweekse avonden deel aan het uitgaansleven, vaak gestimuleerd door studentgerichte promoties, evenementen en vaste studentenavonden (Voogt, 2010). In wetenschappelijke literatuur wordt dit uitgaansleven doorgaans begrepen binnen het bredere kader van de zogenaamde *Night Time Economy* (NTE). Dit begrip verwijst naar een geheel van sociale, culturele en economische activiteiten die zich voornamelijk situeren tussen de vroege avond en de vroege ochtend, en die zich veelal afspelen in een stedelijke context (Anderson, 2009; Kapitza, 2020; Desmet, 2025). Binnen deze tijdsspanne verplaatsen individuen en groepen zich tussen uiteenlopende uitgaanslocaties, zoals cafés, clubs, concertzalen, festivals en andere vrijetijdsruimtes, met als doel ontspanning, ontmoeting en collectieve beleving (Gant et al., 2017; Jiang, 2017; Lee et al., 2024).

Deze nachtelijke uitgaanscontexten kunnen worden opgevat als wat de uitvinder van het concept, Oldenburg, aanduidt als *third places*: semi-openbare ontmoetingsruimtes die zich situeren naast formele leefdomeinen zoals thuis of de onderwijsinstelling.

Kenmerkend voor deze *settings* is dat informele sociale interactie centraal staat en dat zowel bestaande sociale relaties als spontane ontmoetingen er tot stand kunnen komen (Yuen et al., 2017). Voor studenten bieden dergelijke contexten een tijdelijke loskoppeling van academische verplichtingen en sociale verwachtingen, wat bijdraagt aan gevoelens van vrijheid, inclusiviteit en spontaniteit. In die zin fungeren zij als een verlengstuk van de leefwereld, waarin studenten hun sociale netwerk onderhouden en uitbreiden, maar ook hun relatie tot de stad en haar uitgaanscultuur vormgeven (Skalaban et al., 2020; Lee et al., 2024).

Traditioneel spenderen studenten hun uitgaanstijd in volgende *settings*: bars, cafés, nachtclubs, danscafés, liveoptredens, muziekfestivals en op feesten georganiseerd door sport-, jeugd- of studentenverenigingen (Anderson, 2009; Brands et al., 2013; Nijkamp et al., 2021; KdG, 2025). Daarnaast maken ook informele contexten, zoals huis- of kotfeestjes en pré- en *afterparties* bij vrienden of kennissen thuis, deel uit van het bredere uitgaansrepertoire van studenten (Pedersen et al., 2007; Gant et al., 2017). Daarbij toont onderzoek van de Karel de Grote Hogeschool (2025) aan dat jongvolwassenen frequent aanwezig zijn in verschillende types uitgaansgelegenheden, met uitzondering van grootschalige evenementen en muziekfestivals. Deze participatie wordt gekenmerkt door genderverschillen: mannen blijken vaker cafés en bars te bezoeken, terwijl vrouwen relatief vaker aanwezig zijn in danscafés (KdG, 2025).

Naast deze patronen kenmerkt studentenuitgaan zich door een aanzienlijke diversiteit in stijl en intensiteit. Volgens Anderson (2009) bevindt het zich op een spectrum dat loopt van uitgesproken *mainstream* en studentgericht uitgaan, zoals commerciële clubs, grote studentenfeesten, cantussen en kroegentochten, tot meer alternatieve en *underground* vormen van nachtelijke vrijetijdsbesteding. Deze laatste omvatten onder meer subculturele clubs, *queer*- en niche-evenementen en kleinere muziekpodia (Brands et al., 2013; Zasina, 2020). Studentenuitgaan laat zich dan ook niet reduceren tot één uniforme

praktijk of context, maar bestaat uit een gelaagd en dynamisch geheel van activiteiten waarin uiteenlopende scenes, betekenissen en identiteitsvormen elkaar kruisen.

Ondanks deze diversiteit wijzen verschillende studies op een aantal terugkerende kenmerken van studentenuitgaan. In de eerste plaats is het sterk sociaal georiënteerd: nachtelijke uitgaansmomenten fungeren als belangrijke ruimtes voor het onderhouden en versterken van sociale relaties binnen vriendschapsnetwerken, kotgemeenschappen en studentenverenigingen (Otieno, 2020; Davis, 2015; Jiang, 2017; Marzell et al., 2015). Daarnaast wordt studentenuitgaan vaak gestructureerd door routinematige en rituele praktijken, zoals *predrinks*, vaste studentenavonden, herkenbare uitgaansroutes en studentikoze tradities zoals cantussen, die zorgen voor groepsgevoel (Pedersen et al., 2007; Zamboanga et al., 2014; Dewachter, 2025). Een derde kenmerk betreft de centrale rol van muziek en dans, die in clubs, danscafés en live-events fungeren als dragers van sfeer, expressie en collectieve beleving (Koliuoulis, 2018; Takacs, z.d.). Tot slot maakt ook middelengebruik, met name alcohol, frequent deel uit van studentenuitgaan. Alcohol vervult hierbij niet alleen een recreatieve functie, maar fungeert ook als sociaal bindmiddel en cultureel symbool van participatie binnen de studentenfeestcultuur, onder meer via gezamenlijke drinkrituelen, indrinken en drinkspellen (Glassman et al., 2010; Zamboanga et al., 2014; Conroy et al., 2021; Caluzzi et al., 2020).

VAD (2016) en Nijkamp et al. (2021) onderscheiden vier drinkmotieven die eveneens toepasbaar zijn op het drinkgedrag van studenten in het hoger onderwijs: sociale motieven (drinken om sociale interactie te vergemakkelijken), genotsmotieven (drinken om plezier of positieve gevoelens te versterken), stressregulatiemotieven (drinken om met stress of negatieve emoties om te gaan) en conformiteitsmotieven (drinken om zich aan te passen aan groepsnormen).

In dit onderzoek wordt studentenuitgaan benaderd als een sociaal-culturele praktijk waarin sociale verbondenheid, rituelen, muziek en alcohol- en middelengebruik

samenkomen binnen de context van de *Night Time Economy*. Deze dimensies vervullen uiteenlopende functies voor studenten en brengen specifieke implicaties met zich mee voor identiteit, emotieregulatie en risico's, waarop in het volgende deel verder wordt ingegaan.

Motieven en barrières...

... om wel uit te gaan

Studenten nemen om uiteenlopende redenen deel aan het uitgaansleven, waarbij vormen van vermaak, sociale verbondenheid en individuele ontwikkeling vaak gelijktijdig en in wisselwerking met elkaar optreden. Uit een systematische review van Otieno (2023) blijkt dat jongvolwassenen uitgaan om tijd door te brengen met vrienden, nieuwe sociale contacten aan te gaan, zich te conformeren aan groepsnormen en deel te nemen aan activiteiten zoals dans, muzikale beleving en recreatief alcoholgebruik. Deze motieven sluiten aan bij bevindingen uit vergelijkend onderzoek naar studentenuitgaanspatronen, waarin het nachtleven wordt beschreven als een betekenisvolle sociale arena waarin jongeren zich positioneren binnen bredere culturele en maatschappelijke dynamieken (Skalaban et al., 2020).

Vanuit een sociaal-ontwikkelingspsychologisch perspectief kan studentenuitgaan worden begrepen als een context waarin verschillende cruciale ontwikkelingsprocessen tot stand komen, waaronder de ontwikkeling van sociale competenties, identiteitsvorming en het verwerven van autonomie. Onderzoek van Laursen en Veenstra (2021) benadrukt dat leeftijdsgenoten een centrale rol spelen in gedragsontwikkeling en socialisatie tijdens de adolescentie en jongvolwassenheid. Het nachtleven kan deze processen versterken doordat het jongeren de mogelijkheid biedt hun sociale netwerk uit te breiden en zich actief te positioneren binnen uiteenlopende culturele scènes en sociale milieus (Davis, 2015; Kinnunen et al., 2022).

Daarenboven speelt deelname aan het nachtleven een belangrijke rol in processen van exploratie en identiteitsontwikkeling, die centraal staan in de jongvolwassenheid. Empirisch onderzoek wijst uit dat jongeren het nachtleven ervaren als een culturele proeftuin waarin zij kunnen experimenteren met uiteenlopende stijlen, muziekgenres, sociale rollen en levensstijlen (Ramello et al., 2020; Kinnunen et al., 2022). Door zich te bewegen tussen verschillende uitgaanspraktijken, variërend van *mainstream* tot niche- en *underground scènes*, krijgen studenten de mogelijkheid om identiteitsposities te verkennen en te reflecteren op de levensstijlen en waarden waarmee zij zich willen identificeren (Anderson, 2009; Lee et al, 2024).

Verder ontstaat er binnen deze nachtelijke context een concept dat in de literatuur wordt aangeduid als *nocturnal sociability*: vormen van sociale interactie en groepsvorming die specifiek tot stand komen in nachtelijke vrijetijdsomgevingen. De nachtelijke *setting*, gekenmerkt door muziek, dans, informele normstructuren en een zekere mate van anonimiteit, draagt ertoe bij dat sociale drempels worden verlaagd en spontane interacties worden gefaciliteerd (Griffiths & Dunn, 2020; Straw, 2022). Muziek- en uitgaansomgevingen bieden aldus ruimte om bestaande sociale relaties te verdiepen en nieuwe verbindingen aan te gaan, wat kan bijdragen aan een ervaren gevoel van gemeenschap en verbondenheid (Nidhin et al., 2024). Daarnaast wijzen recente studies erop dat het nachtleven niet uitsluitend uit menselijke interacties bestaat, maar ook wordt gevormd door ritmes, sferen en materiële omstandigheden die gezamenlijk de manier beïnvloeden waarop jongeren zich tot elkaar en tot hun omgeving verhouden (Griffiths & Dunn, 2020).

Ook blijkt uit recente literatuur dat studenten het nachtleven waarderen als een ruimte voor gedeelde emoties en collectieve beleving. Dansvloeren, clubs en concertcontexten creëren momenten van intensiteit, verbondenheid en gedeelde vreugde, die door jongeren worden beschreven als betekenisvol en bevrijdend (Kinnunen et al., 2022; Nidhin et al., 2024). Deze bevindingen sluiten aan bij onderzoek dat het uitgaansleven conceptualiseert als een belangrijke bron van sociaal welzijn, gemeenschapsvorming en

wederkerige psychologische ondersteuning, met name in perioden van verhoogde maatschappelijke druk, zoals in de nasleep van de COVID-19-pandemie (Nofre, 2023; George et al., 2024).

Naast sociale functies fungeert uitgaan voor veel studenten eveneens als een strategie om spanning te reduceren en tijdelijk afstand te nemen van de uitdagingen die gepaard gaan met de overgang naar het hoger onderwijs. Nijkamp et al. (2021) tonen aan dat deze levensfase gekenmerkt wordt door verhoogde studie-eisen, toenemende verantwoordelijkheden en veranderingen in sociale netwerken, waardoor jongeren actief op zoek gaan naar manieren om stress te reguleren. In die zin wordt het nachtleven in de literatuur beschreven als een context waarin emotionele ontlading, exploratie en een tijdelijk gevoel van autonomie mogelijk worden (Davis, 2015).

...om niet (meer) uit te gaan

Tegelijkertijd tonen verschillende studies aan dat studentenuitgaan niet uitsluitend positieve effecten genereert. Hoewel het enerzijds wordt geassocieerd met psychosociale ontwikkeling, zoals het versterken van sociale vaardigheden, zelfvertrouwen en autonomie, wijzen tegenhangers erop dat dezelfde uitgaanscontexten voor een aanzienlijke groep jongeren ook drempels en risico's met zich meebrengen. Zo worden studenten geconfronteerd met groepsdruk, excessief alcohol- en middelengebruik, seksueel risicogedrag, geweld, verminderde academische prestaties en, in uitzonderlijke gevallen, ernstige gezondheidsincidenten of sterfgevallen (Davis, 2015; Otieno, 2023). Voor sommige jongeren vormen deze ervaringen aanleiding om hun uitgaansgedrag te beperken of deelname aan het nachtleven volledig te mijden.

Naast fysieke en gedragsmatige risico's kan uitgaan ook emotioneel belastend zijn. Verschillende studies tonen aan dat studenten gevoelens van angst, ongemak, schaamte of stress ervaren wanneer zij tijdens het uitgaan geconfronteerd worden met grensoverschrijdend of intimiderend gedrag (Bulovec et al., 2021; Bows et al., 2024).

Dergelijke ervaringen kunnen namelijk leiden tot het herzien van uitgaanspatronen, het vermijden van bepaalde locaties of het volledig terugtrekken uit het nachtleven. Ook het Grote Uitgaansonderzoek van het Trimbos-instituut bevestigt dat negatieve ervaringen tijdens het uitgaan een directe invloed hebben op de mate van participatie aan nachtelijke vrijetijdsactiviteiten (Van Beek et al., 2024).

De beslissing om al dan niet deel te nemen aan het nachtleven wordt verder beïnvloed door een samenhang van persoonlijke en socioculturele factoren. Onderzoek wijst uit dat onder meer woonsituatie, socio-economische positie, lidmaatschap van studentenverenigingen en culturele achtergrond bepalend zijn voor deelname aan nachtelijke vrijetijdspraktijken. Thuiswonende studenten ervaren bijvoorbeeld vaker praktische belemmeringen, zoals langere reistijden, huisregels of ouderlijk toezicht. Daartegenover kan lidmaatschap van een studentenvereniging de sociale druk verhogen, doordat vaste clubavonden impliciete verwachtingen rond aanwezigheid creëren. Terwijl sommige studenten hierdoor extra worden gestimuleerd om uit te gaan, ervaren anderen deze dynamieken als belastend of verplichtend (Gant et al., 2017; Kapitzka, 2020).

Voor studenten die weinig of geen alcohol consumeren, vormt het nachtleven eveneens niet altijd een inclusieve of toegankelijke omgeving. Deze groep studenten rapporteert vaker negatieve reacties, onbegrip of stereotypering, wat hen ertoe kan aanzetten hun sociale strategieën aan te passen of bepaalde uitgaansomgevingen te vermijden (Burgess et al., 2022). Ook voor etnische, religieuze en seksuele minderheden kan het commerciële nachtleven minder aantrekkelijk zijn, onder meer door ervaringen met uitsluiting, selectiemechanismen aan de ingang of subtielere vormen van discriminatie (Allaste, 2015).

Een andere drempel die vermeld wordt betreft ervaren onveiligheid binnen het nachtleven. Zo wijzen talrijke studies erop dat subjectieve onveiligheidsgevoelens en ervaringen met (seksueel) grensoverschrijdend gedrag wijdverspreid zijn, met name onder vrouwen en andere gemarginaliseerde groepen (Bellis et al., 2015; Burrell et al., 2023; KdG,

2025). Onderzoek van Bows et al. (2024) naar de beleving van club- en festivalbezoekers toont aan dat ongewenste aanrakingen, seksuele intimidatie en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag frequent voorkomen en zelfs vaak genormaliseerd worden binnen uitgaanscontexten. Deze ervaringen dragen bij aan een verhoogd gevoel van kwetsbaarheid en beïnvloeden in sterke mate hoe adolescenten het nachtleven beleven en benaderen. Bovendien kan alcohol- en illegaal middelengebruik deze dynamieken verder versterken, doordat het zowel grenzen vervaagt als de weerbaarheid van individuen vermindert (Bellis et al., 2015). In reactie hierop, doen vooral vrouwen en andere kwetsbare groepen, aan wat in de literatuur wordt omschreven als 'veiligheidswerk': een voortdurend proces van anticiperen, aanpassen en vermijden, bijvoorbeeld door nooit alleen uit te gaan, specifieke locaties of tijdstippen te mijden, grenzen expliciet te bewaken of middelengebruik te beperken, dat een substantiële impact heeft op hun deelname aan het nachtleven en de mate waarin zij zich vrij en welkom bewegen in deze ruimtes (Johnson et al., 2016).

Tevens spelen gezondheidsgerelateerde risico's een bepalende rol in de afweging om al dan niet deel te nemen aan het nachtleven. Zo wordt overmatig alcoholgebruik in de literatuur in verband gebracht met een verhoogd risico op ongevallen, seksueel risicogedrag, lichamelijke verwondingen, black-outs en verminderde academische prestaties (Glassman et al., 2010; Davis, 2015). Naast deze directe gevolgen rapporteren studenten regelmatig retrospectieve gevoelens van spijt en schaamte, evenals zorgen over controleverlies en mogelijke afhankelijkheid. Dit fenomeen wordt recentelijk aangeduid als *hangxiety*: gevoelens van onrust en angst die optreden naast de lichamelijke ongemakken ten gevolge van (overmatig) alcoholgebruik (Chouhan, 2025). Bovendien wordt niet alleen het eigen middelengebruik, maar ook het drinkgedrag van anderen door jongeren als problematisch ervaren, onder meer vanwege geluidsoverlast, slaapverstoring, agressief gedrag en materiële schade (Bellis et al., 2015). Het gebruik van andere psychoactieve middelen kan deze risico's verder versterken en wordt geassocieerd met emotionele onregeling, slaapstoornissen en symptomen van angst en depressie (Otieno, 2023).

Tot slot beïnvloeden sociale stigma's, financiële drempels en studielast eveneens de participatiegraad van studenten aan het nachtleven. Dusdanig worden jongvolwassenen in maatschappelijke discourses regelmatig geassocieerd met excessief alcoholgebruik, uitbundig gedrag of overlast, wat voor sommige studenten moeilijk te verenigen is met hun persoonlijke waarden en identiteitsbeleving (Allison & Risman, 2013). Daarnaast leiden stijgende kosten voor huisvesting, consumpties en toegangsprijzen ertoe dat veel jongeren bewuste keuzes maken voor goedkopere of minder alcoholgerichte vormen van vrijetijdsbesteding, zoals huisfeestjes of informeel sociaal samenzijn (Steedley & Thomas, 2025). In combinatie met studieverplichtingen, vroege lesuren en studentenarbeid maakt dit regelmatig uitgaan voor een groeiende groep studenten praktisch minder haalbaar.

De bijzondere rol van (sociale) normen en groepsdruk voor jongvolwassenen

Hoewel specifiek empirisch onderzoek naar de directe invloed van groepsdruk en sociale normen op studentenuitgaan relatief schaars is, bieden studies uit aanverwante onderzoeksdomeinen, waaronder alcoholgebruik, uitgaansoverlast en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, belangrijke aanknopingspunten. Deze literatuur maakt duidelijk dat sociale netwerken, heersende normatieve verwachtingen en de perceptie daarvan een centrale rol spelen in de manier waarop jongvolwassenen het nachtleven beleven en eraan deelnemen, evenals in hun beslissing om dit gedrag te beperken of volledig stop te zetten (Nijkamp et al., 2021; Groen, 2023). Sociale normen functioneren hierbij niet louter richtinggevend, maar kunnen ook drempels opwerpen die participatie ontmoedigen.

Binnen de ontwikkelingspsychologie wordt benadrukt dat jongeren bijzonder gevoelig zijn voor sociale beïnvloeding, vooral in contexten waarin gedrag van leeftijdsgenoten zichtbaar en sociaal beladen is (Laursen & Veenstra, 2021). Een terugkerende bevinding in deze literatuur is dat sociale normen, en in het bijzonder wat jongeren denken dat anderen doen of goedkeuren, sterke voorspellers zijn van individueel gedrag. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen descriptieve normen, die verwijzen naar de perceptie van het

gedrag van anderen, en injunctieve normen, die betrekking hebben op wat als wenselijk of aanvaardbaar wordt beschouwd. Onderzoek naar alcoholgebruik onder studenten toont aan dat zij het drinkgedrag van hun *peers* vaak overschatten, wat kan leiden tot een impliciete druk om frequenter of intensiever te drinken dan zij zelf wenselijk achten (Nijkamp et al., 2021).

Deze normatieve mispercepties beperken zich echter niet tot alcoholgebruik, maar manifesteren zich ook breder binnen uitgaanscontexten. Onder invloed van sociale normdynamieken kunnen studenten gedragingen tolereren of reproduceren die niet stroken met hun persoonlijke waarden of grenzen. De literatuur beschrijft dit sociaal-psychologisch proces als pluralistische onwetendheid, waarbij individuen ten onrechte aannemen dat problematisch of grensoverschrijdend gedrag door de meerderheid wordt aanvaard, terwijl dit in werkelijkheid niet zo is (Laursen & Veenstra, 2021). Dergelijke misinterpretaties kunnen ertoe bijdragen dat grensoverschrijdende normen en handelingen (zoals seksistische opmerkingen, ongewenste aanrakingen of intimidatie) binnen het nachtleven worden bestendigd en genormaliseerd.

Recente empirische studies bevestigen dat jongeren regelmatig worden geconfronteerd met seksueel expliciet of grensoverschrijdend gedrag in uitgaanscontexten, waarbij percepties van wat als 'normaal' of 'typisch' voor het nachtleven wordt beschouwd een bepalende rol spelen. Wrightson-Hester et al. (2022) tonen bijvoorbeeld aan dat jongvolwassenen vaak geloven dat flirten, aanraken en seksueel geladen interacties in nachtelijke omgevingen meer geaccepteerd zijn dan in andere sociale contexten. Wanneer dergelijke gedragingen worden geïnterpreteerd als inherent aan de uitgaanscultuur, kan de injunctieve norm tijdelijk vervagen, waardoor gedrag dat in andere situaties als ongepast wordt ervaren, binnen het nachtleven wordt gedoogd of onvoldoende wordt gecorrigeerd.

Voor een deel van de huidige studenten vormt deze normatieve context een duidelijke barrière voor deelname aan het nachtleven. Groen (2023) beschrijft hoe jongeren die zich ongemakkelijk voelen bij overmatig alcoholgebruik, agressief gedrag of een sterk geseksualiseerde sfeer vaker beslissen om bepaalde uitgaanslocaties te vermijden of hun uitgaansfrequentie te verminderen. Dit geldt in het bijzonder voor studenten die weinig of geen alcohol consumeren en daardoor geconfronteerd worden met negatieve reacties, onbegrip of sociale uitsluiting in sterk alcohol-gecentreerde omgevingen. In dergelijke gevallen draagt sociale normdruk niet bij aan verbondenheid, maar werkt zij uitsluiting en terugtrekking in de hand.

Daarnaast kunnen verschuivende of vervagende normenkaders binnen uitgaanscontexten leiden tot bredere vormen van gedragsafwijking. Onderzoek van Groen (2023) wijst uit dat omgevingen waarin normschendingen zichtbaar zijn (zoals overlast, vandalisme of lawaai) het loslaten van andere sociale normen kunnen faciliteren, een proces dat in de literatuur wordt aangeduid als *cross-norm inhibition*. Wanneer studenten herhaaldelijk worden geconfronteerd met dergelijke normvervaging, kan dit hun gevoel van veiligheid, comfort en verbondenheid ondermijnen en aanleiding geven om specifieke buurten, evenementen of uitgaansgelegenheden te vermijden (Groen, 2023). Sociale normen functioneren in dit opzicht niet enkel als richtinggevend kader voor gedrag, maar ook als een cruciale factor in processen van inclusie en uitsluiting binnen het nachtleven.

Locaties en voorkeuren

De keuze van studenten voor een specifieke uitgaansgelegenheid, of tegenovergesteld de beslissing om bepaalde locaties te vermijden, komt tot stand binnen een complex samenspel van structurele kenmerken van het nachtleven en individuele voorkeuren, ervaringen en sociale posities. In de literatuur wordt daarbij zowel aandacht besteed aan de typologie van uitgaanslocaties als aan een reeks concrete aantrekkings- en afstotingsfactoren, waaronder prijs, bereikbaarheid, muziek, publieksamenstelling, veiligheid en eerdere ervaringen. Samen bepalen deze factoren hoe studenten hun plaats binnen het stedelijke nachtleven navigeren en welke omgevingen zij als toegankelijk, aantrekkelijk of juist problematisch ervaren.

Continuüm van uitgaansgelegenheden

Binnen de sociologie van het nachtleven wordt het uitgaanslandschap vaak voorgesteld als een continuüm waarop uiteenlopende typen uitgaansplekken (zoals cafés, bars, clubs, restaurants, liveoptredens en studentenfeesten) kunnen worden gepositioneerd. Dit continuüm wordt gekenmerkt door culturele, organisatorische en sociale eigenschappen van *venues* en evenementen, waaronder de mate van commercialisering, de gehanteerde sociale normen, het bezoekersprofiel en de activiteiten die centraal staan (Anderson, 2009; Gant & Terry, 2017).

Aan het meer commerciële uiteinde van dit continuüm bevinden zich volgens Anderson (2009) zogenoemde *mainstream venues*. Deze worden doorgaans gekenmerkt door sterk gestandaardiseerde ervaringen, uitgesproken commerciële branding en een nadruk op sociale interacties die vaak gericht zijn op romantische of seksuele ontmoetingen. Binnen deze context spelen alcoholpromoties, *happy hours* en andere consumptiestimulerende strategieën een prominente rol (Ross-Houle & Quigg, 2019; Takacs, z.d.).

Aan de andere zijde van het spectrum situeren zich alternatieve of *underground* uitgaansruimtes of evenementen. Deze zijn vaak kleinschaliger, minder zichtbaar binnen

het commerciële stedelijke landschap en sterker gericht op muziekselectie, expressie en gemeenschapsvorming. Onderzoek suggereert verder dat dergelijke plekken doorgaans minder hiërarchisch georganiseerd zijn, diverse bezoekers lokken en een grotere nadruk leggen op collectiviteit en culturele beleving (Anderson, 2009; Gant & Terry, 2017; Give Us The Night, 2023).

Met andere woorden, studenten maken hun uitgaanskeuzes niet louter in termen van wel of niet uitgaan, maar positioneren zich binnen dit uitgebreide resem van uitgaansmogelijkheden. Deze positionering vormt de basis voor de specifieke aantrekkings- en afstotingsfactoren die hun keuzes verder structureren.

Factoren die de aantrekkelijkheid van een plek bepalen

Onderzoek naar het nachtelijke vrijetijdsgedrag van studenten toont aan dat de keuze voor een uitgaanslocatie wordt beïnvloed door een samenspel van uiteenlopende factoren. Lee et al. (2024) onderscheiden hierbij emotionele, contextuele, sociale, veiligheids- en pleziergerelateerde dimensies, die collectief de aantrekkelijkheid en ervaren verbinding met zogenaamde *hotspots* vormgeven. In studies die zich specifiek richten op studenten keren een aantal factoren consistent terug. Hoewel deze oplist van motiverende of belemmerende factoren niet exhaustief is, biedt zij wel een analytisch kader voor de overwegingen die studenten maken bij hun locatiekeuze.

Een van de meest doorslaggevende factoren die studenten in overweging nemen, betreft prijs. Lage drankprijzen, promoties en betaalbare toegangsprijzen verhogen namelijk de aantrekkingskracht van uitgaansgelegenheden, met name voor studenten met een beperkt budget (Voogt, 2010; Ross-Houle & Quigg, 2019). Hoewel studentendeals en goedkope drankjes consumptie stimuleren, worden deze in de literatuur ook in verband gebracht met risicovoller drinkgedrag (Marzell et al., 2015). Tegelijkertijd blijken studenten gevoelig voor de verhouding tussen prijs en kwaliteit: wanneer prijzen als onredelijk worden ervaren, leidt dit vaak tot minder bestellen, kortere bezoeken, het verkiezen van

alternatieven zoals huisfeestjes of het vooraf consumeren van alcohol (indrinken) (Skinner et al., 2005).

Naast prijs speelt bereikbaarheid eveneens een cruciale rol. Uitgaanslocaties die zich in de nabijheid bevinden van studentenkoten, campussen of goed omgeven zijn met openbaarvervoersknooppunten worden met name frequenter bezocht (Voogt, 2010; Zasina, 2020; Lee et al., 2024). Factoren zoals reistijd, vervoerskosten en de ervaren veiligheid onderweg beïnvloeden deze keuzes aanzienlijk. Bovendien blijkt dat studenten vaker kiezen voor uitgaansgebieden waar meerdere *venues* geconcentreerd zijn, waardoor zij flexibel kunnen schakelen tussen locaties, afhankelijk van sfeer, drukte of wachttijden (Gant & Terry, 2017).

Muziek vormt eveneens een centrale keuzefactor binnen het nachtleven. In een groot aantal studies wordt muziek namelijk genoemd als bron van verbondenheid, identiteitsvorming en energie (Skinner et al., 2005; Kilpinen, 2020). Bovendien versterken een kwalitatieve geluidsinstallatie, passende verlichting en een uitnodigende dansvloer de totale beleving, wat de kans vergroot dat studenten een *venue* opnieuw bezoeken.

Naast ambiance en entertainment is ook de perceptie van (on)veiligheid beslissend belang bij de keuze voor, of vermindering van, specifieke uitgaansplekken, zo zegt de literatuur. Vooral vrouwen geven aan dat veiligheid, zowel binnen de *venue* als tijdens het verplaatsingstraject van en naar huis, een bepalende factor is in hun locatiekeuze (Voogt, 2010; Bows et al., 2022; Desmet, 2025). Negatieve veiligheidspercepties worden vaak gevoed door persoonlijke ervaringen, verhalen over geweld, vandalisme, uitsluiting of seksueel grensoverschrijdend gedrag, maar ook door geruchten en mediaberichtgeving (Bellis et al., 2015). Omgekeerd kunnen factoren zoals de aanwezigheid van bekenden, een positief imago, passende muziekkeuze, een divers publiek en eerdere positieve ervaringen bijdragen aan een verhoogd veiligheidsgevoel. Onderzoek van de Karel de Grote Hogeschool (2025) toont bovendien aan dat zichtbare veiligheidsmaatregelen (zoals

opgeleid personeel, toegankelijke beveiliging, goede verlichting, toezicht op verplaatsingsroutes en duidelijke huisregels rond (seksueel) grensoverschrijdend gedrag) de veiligheidsbeleving van uitgaanders aanzienlijk versterken. Initiatieven zoals *Ask for Angela* en het creëren van *safe(r) spaces* verhogen daarmee niet alleen het veiligheidsgevoel, maar ook de aantrekkelijkheid van een locatie voor studenten die kwetsbaar of bezorgd zijn voor slachtofferschap van geweld of seksueel grensoverschrijdend gedrag (Ponnet et al., 2023; Desmet, 2025).

Een volgende bepalende factor betreft de samenstelling van het publiek dat de plek of het event bezoekt of aantrekt. Studenten menen dat de leeftijd, houding, gedragingen en algemene *vibe* van medebezoekers sterk doorwegen in hun beleving van een uitgaansplek (Voogt, 2010). Over het algemeen verkiezen uitgaanders *settings* waarin zij zich kunnen identificeren met anderen op basis van gedeelde normen, muziekvoorkeuren en attitudes. Onderzoek wijst bovendien uit dat een gemengd publiek op het vlak van gender doorgaans als aantrekkelijker wordt ervaren, terwijl sterk homogene of dominant mannelijke *settings* vaker zullen worden gemeden (Skinner et al., 2005).

Daarnaast spelen individuele kenmerken van de student of bezoeker een belangrijke rol in de locatiekeuze. Factoren zoals woonsituatie, lidmaatschap van studentenverenigingen, opleidingsfase en identiteitskenmerken (zoals etnische achtergrond, gender en seksuele oriëntatie) beïnvloeden met name waar en hoe studenten uitgaan. Dusdanig verkiezen verenigingsstudenten vaak locaties waar het verenigingsleven gecentreerd is, met veel andere studenten en betaalbare drankprijzen, terwijl niet-leden doorgaans meer belang hechten aan muziek, imago en de algemene ervaring die een locatie biedt (Voogt, 2010). Voor studenten uit etnische of seksuele minderheden spelen bovendien ervaringen met, of vrees voor, uitsluiting en discriminatie een belangrijke rol. Zij vermijden vaker overwegend witte, heteronormatieve en sterk alcohol-gecentreerde *settings* en geven de voorkeur aan plekken waar hun identiteit zichtbaar gerepresenteerd is en waar zij zich welkom voelen (Nofre, 2023). Ook de opleidingsfase is van belang: eerstejaarsstudenten

verkennen doorgaans een breder scala aan uitgaanslocaties, terwijl oudere studenten selectiever worden en vaker terugkeren naar vertrouwde plekken die als veilig en aangenaam worden ervaren (Voogt, 2010).

Ten slotte beïnvloeden druktegraad en imago de locatiekeuze van studenten. Studenten zoeken doorgaans een evenwicht tussen een lege uitgaansgelegenheid, die kan wijzen op een gebrek aan sfeer of aantrekkingskracht, en een overvolle locatie, die gepaard gaat met ongemak, lange wachttijden en beperkte bewegingsruimte (Voogt, 2010). Wachtrijen, zeker bij slechte weersomstandigheden of evenementen zonder voorverkoop, kunnen aanleiding geven om alternatieve plekken te verkiezen (Skinner et al., 2005). Het imago van een *venue*, gevormd door eerdere ervaringen, online status en circulerende verhalen, speelt hierbij ook een doorslaggevende rol (Ross-Houle et al., 2019; Voogt, 2010). Positieve associaties — zoals een gezellige sfeer, goede muziek en een aangenaam publiek — vergroten de kans op (herhaald) bezoek, terwijl negatieve ervaringen of reputaties eerder leiden tot vermijding. Eerdere positieve ervaringen blijken daarbij een van de sterkste voorspellers van toekomstig bezoekgedrag. De beleving van een uitgaansplek wordt verder mede bepaald door factoren zoals servicekwaliteit, ruimtelijke indeling en basiscomfort, waaronder voldoende zitgelegenheid en toegankelijkheid (Skinner et al., 2005). Dit benadrukt dat niet alleen wat zich afspeelt binnen een uitgaansgelegenheid van belang is, maar ook de manier waarop de ruimte is ingericht en functioneert.

Trends en evoluties: generatie “bewust” en aantasting van the right to night

Het uitgaansleven heeft de voorbije decennia een diepgaande transformatie ondergaan. Financiële druk, gentrificatie, onveiligheid, stigma's en een gebrek aan structurele ondersteuning hebben in veel steden geleid tot een kwetsbare en krimpende nachtelijke sector. Hoewel de trend van sluitingen onder nachtclubs en andere uitgaansgelegenheden al zichtbaar was voor de pandemie, zo blijkt uit een rapport van Ramello et al. (2020), heeft de wereldwijde coronacrisis nefaste gevolgen gehad voor de *Night Time Economy* en heeft het de afzwakking van de sector in een stroomversnelling gebracht. Zo hebben de langdurige sluitingen ten gevolge van de coronapandemie, blijvende omzetsdalingen en organisatorische onzekerheid bepaalde uitgaanspatronen en trends versterkt. Daarbij beweegt de huidige generatie studenten zich door een (nacht)leven dat niet alleen structureel onder druk staat, maar ook inhoudelijk gereorganiseerd wordt door bredere, individuele, maatschappelijke, culturele en technologische trends.

Alternatieven en verruimde keuzemogelijkheden

Allereerst beschikken jongeren vandaag over een breder en meer gedifferentieerd vrijetijdsaanbod dan eerdere generaties (Burgess et al., 2022). Naast cafés en clubs winnen activiteiten zoals *gamen*, creatieve hobby's, sport en fitness, en digitale ontspanning aan belang. Bovendien speelt een aanzienlijk deel van de huidige vrijetijdsbesteding zich af in digitale omgevingen—een ontwikkeling die in eerdere generaties veel minder aanwezig was (Tirocchi, 2024; Seyfi, 2024). Daarenboven suggereert onderzoek van Azahra et al. (2024) dat een aanzienlijk deel van het sociale leven naar andere *third spaces* verplaatst, waaronder koffiebars, wat samenhangt met de opmars van een bredere koffiecultuur. Dergelijke multifunctionele plekken vervullen vandaag vaak gelijktijdig een werk-, studie- en ontmoetingsfunctie (Azahra et al., 2024).

Binnen het uitgaansleven zelf wordt bovendien een verschuiving gerapporteerd richting festivals en beleving: grootschalige, geprogrammeerde evenementen bieden namelijk een relatief gecontroleerde ervaring die door studenten in sommige gevallen aantrekkelijker

wordt geacht dan de onvoorspelbaarheid van klassieke uitgaansavonden (Bows et al., 2024). Tegen deze achtergrond lijkt de nachtclub in bepaalde contexten gedeeltelijk aan symbolische betekenis te verliezen als overgangsritueel, mede omdat studenten hun uitgaanskeuze bewuster afwegen in functie van budget, veiligheid en welzijn.

Angst, druk en toenemende zelfregulatie

Hoewel zichtbaar risicogedrag op sommige domeinen lijkt af te nemen, is er een tegengestelde trend merkbaar op het vlak van mentaal welzijn. Onderzoek wijst op een toename van psychische klachten zoals stress, onrust en gevoelens van isolatie bij Gen Z (Ross-Houle et al., 2019). Deze ontwikkeling wordt in de literatuur in verband gebracht met uiteenlopende stressoren, waaronder digitale mediadruk, *FoMO*, economische onzekerheid en prestatiedruk rond studie en loopbaan (Burgess et al., 2022; Cahill et al., 2024; Coe et al., 2022; Dwidienawati et al., 2025; Steedley et al., 2025).

Daarom krijgt vrije tijd voor sommige studenten een meer instrumentele rol: uitgaansactiviteiten worden vaker afgestemd op academische verplichtingen, slaap, zelfzorg en herstel, terwijl langdurige, spontane en onregelende nachten minder vanzelfsprekend worden (Burgess et al., 2022). Bovendien kan de huidige trend van verlate adolescentie—waarbij jongvolwassenen later het ouderlijk huis verlaten—de ontwikkeling van zelfstandigheid beïnvloeden, wat eveneens doorwerkt in deelname aan nachtelijk uitgaan (Burgess et al., 2022; Caluzzi et al., 2020). In samenhang hiermee lijken studenten selectiever te worden en eerder te kiezen voor kortere, episodische uitgaansmomenten, waarbij de potentiële impact op welzijn, emotieregulatie en studieverloop explicieter wordt meegewogen.

Alcoholonthouding en healthisme

Een derde relevante trend betreft de wereldwijde daling van alcoholgebruik onder jongeren. Hoewel deze evolutie al sinds het begin van de 21e eeuw wordt gerapporteerd, lijken volledige onthouding en *mindful drinking* bij een deel van de jongeren meer

genormaliseerd te raken, terwijl de centrale status van alcohol binnen vrijetijdsbeleving gradueel afneemt (Caluzzi et al., 2021; Conroy et al., 2021; Looze et al., 2015; Steedley et al., 2025). Deze verschuiving hangt samen met een toegenomen gezondheidsbewustzijn en met de zogenaamde *healthisme* beweging, waarbij gezondheid wordt begrepen als individuele verantwoordelijkheid en zelfs morele plicht (Caluzzi et al., 2020; Burgess et al., 2022).

Daarnaast signaleren studies een verschuiving van publieke drinkmomenten naar de privésfeer, onder meer via indrinkmomenten op kot. Dergelijke praktijken worden vaak als goedkoper en vertrouwd ervaren (Pedersen et al., 2007). Tegelijkertijd kan hierdoor een polarisatie ontstaan tussen jongeren die bewust minderen en studenten die vasthouden aan traditionelere drinknormen (Conroy et al., 2021). Ten slotte wordt in bepaalde scenes een verschuiving van alcohol naar andere psychoactieve middelen gesignaleerd (Burgess et al., 2022). Samen wijzen deze ontwikkelingen erop dat uitgaan en consumptie steeds meer ingebed raken in bredere vormen van zelfmanagement, waarbij studenten de grenzen van plezier en experiment afstemmen op waarden rond gezondheid, productiviteit en controle.

Digitalisering van het (nacht)leven

Verder is Gen Z opgegroeid in een digitaal tijdperk waarin *smartphones* en sociale media een structurele rol spelen in informatieverwerving, netwerkonderhoud en vrijetijdsbesteding. Ook op uitgaansvlak beïnvloeden digitale platformen waar studenten wel en niet naartoe gaan, onder meer via online beoordelingen, bekendheid van locaties en de esthetiek van online *content* (Burt et al., 2025; Truong, 2018). In dit kader groeit de populariteit van deelbare en esthetisch gemanipuleerde (*Instagrammable*) uitgaansplekken (Chang et al., 2023).

Tegelijkertijd verandert digitalisering de dynamiek van de nachtelijke ervaring zelf. *Real-time updates* en sociale mediagebruik maken een meer dynamische, continu

geoptimaliseerde uitgaansstijl mogelijk (Ross-Houle, 2019; Seyfi et al., 2024; Burt et al., 2025). Daartegenover kan digitale aanwezigheid ook spontaniteit en informele interacties ondermijnen, wat verklaart waarom sommige locaties experimenteren met een *no camera*-beleid (Truong, 2018). Dit spanningsveld creëert enerzijds kansen voor gemeenschap en zichtbaarheid, maar kan anderzijds *FoMO*, vergelijkingsdruk en toxische online interacties versterken. Bovendien kunnen conflicten of reputatiedynamieken uit de onlinewereld doorwerken in offline uitgaanscontexten (Ribeiro et al., 2021; Singh, 2025; Tirocchi, 2024).

De rol van gentrificatie

In stedelijke contexten wordt nachtleven vaak ingezet als motor voor stedelijke vernieuwing en economische heropleving: nachtelijke levendigheid trekt publiek aan en versterkt culturele dynamiek. Paradoxaal genoeg kan diezelfde dynamiek bijdragen aan processen die het nachtleven onder druk zetten, zoals stijgende huurprijzen, klachten over geluidshinder en strengere regulering. Het nachtleven fungeert in die zin een dubbele rol in, als drijfveer én benadeelde van gentrificatie (Chang et al., 2023; George et al., 2024; Koshari, 2020; Morgner et al., 2020; Nofre, 2023; Ramello et al., 2020).

Daarnaast wordt in de literatuur gewezen op het recente proces van studentificatie. Dit fenomeen houdt in dat studentenpopulaties de groei en ontwikkeling stimuleren van studentgerichte markten en laagdrempelige plekken. Tegelijkertijd kan deze toename eveneens ruimtelijke druk verhogen en gentrificatieprocessen versterken (Van Liempt et al., 2012; Zasina, 2020). Bovendien kan digitalisering deze trend intensiveren doordat online zichtbaarheid populaire locaties verder concentreert, waardoor studenten—vaak onbedoeld—bijdragen aan commercialisering en verdringing van minder online bekende of alternatieve plekken (Chang et al., 2023; George et al., 2024). Verder kunnen beleidsmatige en juridische kaders het voortbestaan van kleinschalige *venues* bemoeilijken, wat in de literatuur geregeld wordt verbonden met discussies over het ‘recht om te feesten’. Het onderzoek van Koshari (2020) beschrijft bijvoorbeeld hoe sluitingen van

Antwerpse clubs en cafés samenhangen met stijgende vastgoedprijzen, strengere vergunningen en gewijzigde regelgeving. Deze achteruitgang treft disproportioneel vaak kleinere, experimentele ruimtes die fungeren als broedplaatsen voor lokaal en jong talent, waardoor cultuur en uitgaan in toenemende mate het karakter van een privilege kunnen krijgen.

Naweeën van de coronapandemie

De COVID-19-periode had zowel op studenten als op de sector een ingrijpende impact. Maatregelen zoals quarantaines en fysieke afstand hervormden de leefwereld van adolescenten en versterkten gevoelens van stress, verlies van autonomie en sociaal isolement. Daarnaast deden vele studenten een onverwachte verhuisbeweging—veelal terug naar het ouderlijk huis—wat routines, zelfstandigheid en sociale inbedding onder druk zette (Birmingham et al., 2023; Seyfi et al., 2024). Bollen et al. (2021) rapporteren bovendien een daling in alcoholconsumptie tijdens lockdowns, wat illustreert dat studentendrinkgedrag in belangrijke mate contextgebonden is.

Voor de uitgaanssector leidde de verplichte sluiting van clubs, concertzalen en cafés tot grootschalige omzetverliezen, waarop onder meer werd gereageerd met *livestreams*, *crowdfunding* en multifunctionele heroriëntaties van *venues* (Assiter et al., 2024; Ramello et al., 2020). Hoewel de pandemie intussen voorbij is, bleven sommige veranderingen bestaan, zoals de uitbreiding van terrascapaciteit en een verschuiving naar dagprogrammering (Assiter, 2024). Tegelijkertijd lijkt COVID-19 bestaande tendensen te hebben versterkt, waaronder intensievere online interactie, toegenomen toekomst-onzekerheid en financiële voorzichtigheid (Ryerson et al., 2021; Seyfi et al., 2024; Zasina, 2020). In die context kiezen studenten vaker voor budgetvriendelijke en flexibelere vrijetijdsvormen, wat de aantrekkingskracht van het traditionele nachtleven in bepaalde groepen kan verminderen.

Duurzaamheid, inclusie en ethiek

Naast structurele en technologische veranderingen worden ook verschuivingen in waarden en consumptievoorkeuren bij Gen Z beschreven. Jongeren lijken in toenemende mate unieke ervaringen na te streven, waarbij sfeer, authenticiteit, esthetiek en personalisatie prominenter worden in de waardering van uitgaan (Seyfi et al., 2024). Tegelijkertijd hechten zij meer belang aan duurzaamheid, ethisch consumentisme en inclusieve praktijken (Davies et al., 2025; Nidhin et al., 2024).

Deze voorkeuren staan bovendien in interactie met financiële kwetsbaarheid: hoge ticketprijzen en dure consumpties vormen voor studenten vaak een concrete belemmering, waardoor alternatieven zoals huisfeestjes, *preparties* of gratis evenementen aan populariteit winnen (Skinner et al., 2005; Give Us The Night, 2023). Daarnaast wordt in de literatuur gesuggereerd dat commerciële marktmodellen, die sterk leunen op alcoholverkoop, minder goed aansluiten bij een jongere generatie die bewuster omgaat met consumptie en gezondheid. In dat licht wordt soms gesproken over een ‘vergrijzing’ van het nachtleven, waarbij bepaalde *venues* zich sterker richten op een ouder en welstellender publiek (Kinnunen et al., 2022; Ramello et al., 2020). Tegelijkertijd worden bezoekers in commerciële *settings* vaker gereduceerd tot ‘klanten’ in plaats van participanten, wat kan bijdragen aan een meer gefragmenteerde en duurdere sector. Dit proces, waarbij uitgaan verschuift van duurzame plaatsgebondenheid naar losser geprogrammeerde events, wordt in sommige studies aangeduid als “eventificatie” van de sector (Koshari, 2020; Nofre, 2020).

Veiligheid, toestemming en safe(r) spaces

Ten slotte valt op dat veiligheid en toestemming centrale aandachtspunten zijn in de uitgaansbeleving van Gen Z. Deze ontwikkeling sluit aan bij een bredere maatschappelijke en media-aandacht voor seksueel geweld, intimidatie en *spiking*, wat bij veel adolescenten angstpercepties en ‘veiligheidswerk’ lijkt te versterken, in het bijzonder bij vrouwelijke studenten (Bulovec et al., 2021; Burrell et al., 2023; Bendau et al., 2025; Davies et al., 2025). In

dezelfde periode hebben activistische initiatieven, zoals *Balance Ton Bar* (Brussel), (seksueel) grensoverschrijdend gedrag in uitgaanscontexten zichtbaarder gemaakt en ingezet op erkenning en ondersteuning van slachtoffers (Desmet; 2025).

Als respons hierop worden in verschillende contexten *care teams* en *safe(r) spaces* geïntroduceerd. Hoewel deze praktijken historisch geworteld zijn in *queer* gemeenschappen, worden ze steeds vaker overgenomen in bredere en meer traditionele uitgaanscontexten (Barrière, 2021; Desmet, 2025; Fernandes, 2025). De functie van dergelijke initiatieven is doorgaans dubbel: enerzijds praktisch (opvang, ondersteuning en doorverwijzing), en anderzijds symbolisch (het expliciet markeren van grenzen en het communiceren van normatieve verwachtingen). In die zin maken ze deel uit van een bredere normverschuiving richting gedeelde zorg, toestemming en gemeenschap als cruciale componenten van het hedendaagse (nacht)leven (Desmet, 2025).

Kansen voor de sector volgens het Give Us The Night (2023) en VibeLab (2020) rapport

Binnen het internationale debat over de toekomst van het nachtleven nemen het Give Us The Night-rapport (2023) en de analyses van Ramello et al. (2020) een belangrijke plaats in. Beide publicaties benaderen het nachtleven vanuit een brede stedelijke en culturele invalshoek en beschouwen clubs niet louter als uitgaanslocaties, maar als betekenisvolle culturele infrastructuur binnen de stedelijke context. Waar Give Us The Night (2023) steunt op comparatief onderzoek in meerdere Europese steden en praktijkervaringen van nachtburgemeesters, beleidsmakers en culturele actoren, focust het rapport van Ramello et al. (2020) eerder op toekomstscenario's, innovatie en beleidsmatige herpositionering van de nachteconomie.

Ondanks verschillen in focus delen beide rapporten een fundamenteel uitgangspunt: het nachtleven bevindt zich weliswaar in een kwetsbare positie, maar deze kwetsbaarheid hoeft niet te worden geïnterpreteerd als een lineaire achteruitgang. Integendeel, hun bevindingen wijzen op een verschuiving in vorm, betekenis en organisatie van het nachtleven, waarbij traditionele uitgaansmodellen onder druk staan, maar tegelijk ruimte ontstaat voor vernieuwing. Vanuit dit perspectief formuleren de rapporten een alternatieve lezing van de huidige transitie: niet minder nachtleven, maar een andere invulling ervan.

Samengevat tonen hun studies aan dat het uitgaansleven vandaag wordt gedragen door een netwerk van ambitieuze, innovatieve en flexibele actoren die experimenteren met nieuwe invullingen van tijds- en ruimtegebruik binnen de *Night Time Economy* (Ramello et al., 2020). Hoewel nachtclubs in veel steden te maken hebben met economische onzekerheid, veranderende publieksvoorkeuren en strengere regelgeving, blijven zij erkend als betekenisvolle culturele instellingen met een blijvende aantrekkingskracht en een brede waaier aan sociale en culturele functies (Give Us The Night, 2023).

Om relevant te blijven voor jongere generaties benadrukt Give Us The Night (2023) het belang van een evolutie richting veelzijdige en multifunctionele clubruimtes. Dit houdt in dat clubs niet langer exclusief als nachtelijke uitgaansplekken worden benaderd, maar ook overdag of in hybride vormen functioneren. Jongeren blijken opvallend ontvankelijk voor vernieuwende vrijetijdsvormen, zoals thema-avonden, kunstinstallaties, filmvertoningen, *gaming* en andere formats, evenals voor combinaties van clubfuncties met coworkingruimtes, ateliers, markten of culturele cafés (Give Us The Night, 2023).

Tegelijkertijd waarschuwen Ramello et al. (2020) ervoor dat deze hervorming niet mag leiden tot het volledig loslaten van de kerncomponenten van de klassieke clubervaring. Elementen zoals ruimtelijke gelaagdheid, kwalitatieve dansruimtes en hoogwaardige geluidsarchitectuur blijven essentieel voor de collectieve en spannende beleving die clubs onderscheidt van andere evenementen- of ontmoetingsplekken. Een uitdaging voor de sector volgens Ramello et al. (2020) blijkt het combineren van innovatie met behoud van deze kernelementen.

Vanuit dit spanningsveld tussen continuïteit en verandering ontstaat een dubbel perspectief van belemmering én opportuniteit. Ramello et al. (2020) identificeren vooral kansen in clubmodellen die inzetten op diversiteit, multifunctionaliteit en een expliciete aandacht voor toegankelijkheid en veiligheid. Daarnaast sluiten alternatieve marktmodellen, die minder exclusief steunen op alcoholverkoop en meer waarde hechten aan culturele, sociale en maatschappelijke impact, beter aan bij de verwachtingen en waarden van Gen Z (Ramello et al., 2020). De huidige transitie kan in die zin worden begrepen als een kans om het nachtleven opnieuw te positioneren als een dynamisch, inclusief en cultureel relevant onderdeel van de stedelijke omgeving.

RESULTATEN

Dit hoofdstuk presenteert de bevindingen uit semigestructureerde interviews met studenten en stakeholders over het hedendaagse studentenuitgaan in Gent en Antwerpen, aanvullend op de literatuurstudie en geordend volgens de deelonderzoeksvragen en geïdentificeerde thema's.

Wat is uitgaan?

Op basis van de literatuurstudie werd een brede definitie rond uitgaan opgesteld: “uitgaan verwijst naar de deelname aan sociale of recreatieve activiteiten, zowel buitenshuis (zoals restaurants, bars, clubs) of binnenshuis (zoals kotfeestjes), met als doelen sociale interactie, ontspanning en amusement.”

Uit de interviews blijkt dat studenten de gehanteerde definitie als te breed ervaren. Uitgaan wordt vooral gezien als op café gaan, gaan feesten in een (nacht)club of tijdens studentenfeesten en andere studentenactiviteiten (gerelateerd aan alcohol). Vaak wordt dit gekoppeld aan vrienden, verbondenheid, plezier maken en ontspannen. Zoals een student aangeeft: *“Het draait toch wel echt om samen te zijn als groepje en die momenten te delen. Er komt zo een connectie tussen mensen onderling (respondent 4 Gent, vrouwelijk, nooit uit, studentenstad).”* De activiteiten zoals op restaurant gaan of culturele activiteiten wordt doorgaans niet gezien als uitgaan.

Feesten wordt door de respondenten sterk gelinkt aan alcoholgebruik *“Het stereotype ding van feesten, ik zie heel veel mensen dicht bij elkaar, dansend op muziek en met heel veel drank” (respondent 13 Antwerpen, mannelijk, nooit uit, studentenstad)*, terwijl op café gaan hier minder mee geassocieerd wordt. Dit onderscheid is belangrijk. Op café gaan is rustiger, waar meer ruimte is om bij te praten. Het wordt eerder gezien als een sociale manier om verbondenheid met vrienden te versterken. Feesten is dan weer intenser, waarbij dansen en hedonisme meer als kenmerken worden gezien. Er bouwt meer spanning op naar het gaan feesten en het draait meer om de muziek, het ontspannen en loslaten.

Verder is uitgaan een ritueel dat verloopt volgens een bepaalde structuur. Wanneer men gaat feesten is het startpunt vaak een pré. *“Als we echt uitgingen, dan was het vaak een pré doen op iemand zijn kot. Dan was dat wel met alcohol drinken om er een beetje in te geraken ervoor, zodat we op de plaatsen zelf niet meer veel te veel moeten consumeren*

(respondent 11 Gent, vrouwelijk, soms uit, studentenstad)." Het gevoel leeft dat feesten op zich minder gebeurt, terwijl op café gaan populairder is geworden. De pré's thuis of op kot bij iemand lijken de buitenshuisprés (die op café gebeurden) te hebben vervangen. Wat opviel was dat wanneer studenten spraken over uitgaan, huisfeesten opvallend weinig werden genoemd. Met andere woorden, als er gesproken werd over uitgaan in thuiscontext, werden voornamelijk de pré's aangehaald.

Daarbij kwamen er nog andere kenmerken aan bod tijdens de interviews. Zo associëren studenten uitgaan sterk met het moment van de dag/nacht, meer specifiek op momenten wanneer je eigenlijk zou moeten slapen. Verder hoeft alcohol niet altijd gebruikt te worden wanneer er wordt uitgegaan. Alhoewel, zoals hierboven werd aangehaald, het wel sterk gelinkt is met het feesten. 'Echt uitgaan' wordt daardoor ook vaak gezien als naar een plek gaan met muziek en drank.

Bijkomend haalden stakeholders aan dat dé student niet bestaat. Zoals een medewerker van de stadsdiensten treffend stelde: *"Met ruim 86.000 unieke studenten, bestaat dé Gentse student niet."* Enkele stakeholders onderscheiden binnen deze populatie wel twee dominante groepen: studenten die actief zijn binnen verenigingen en studenten die daarbuiten vallen. Dezelfde stakeholder lichtte dit verder toe: *"Doorgaans weten we dat ongeveer een vijfde actief is in een studentenvereniging, eerder te bestempelen als de klassieke student van vroeger, typisch ook meer Overpoort. Van de andere studenten hebben we het gevoel dat dat veel kleinere groepen zijn, met meer persoonlijk contact en vaker in het centrum te vinden."*

Welke functies heeft uitgaan voor studenten?

Studenten benoemden drie belangrijke functies van uitgaan: verbondenheid, identiteitsontwikkeling en coping/ontspanning/escapisme.

Verbondenheid

Allereerst wordt uitgaan bijna altijd als sociaal ervaren, daar studenten zelden alleen uitgaan en ze uitgaan bijna altijd koppelen aan mensen zien. Op het vlak van verbondenheid geven studenten eveneens aan dat uitgaan een katalysator is om nieuwe contacten te leggen. Stakeholders bevestigden dit en benadrukten dat plezier vaak een verlengde vormt van sociaal contact en een tegenhanger is van eenzaamheid.

Daarbij wordt uitgaan niet meer gezien als een doel op zich, maar eerder als een middel om sociale behoeften te bevredigen (o.a. door een netwerk uit te bouwen of vrienden te zien). Dit gaat makkelijker omdat je sterker in je schoenen staat, je durft meer. Verder wordt de nachtelijke context ook ervaren als een 'short cut' om vertrouwd te raken met elkaar. Studenten stellen dat het doorgaans niet over oppervlakkige connecties gaat, maar over diepgaande relaties. Voor studenten omvat dit het hebben van diepe gesprekken en het bespreken van zogenaamde 'levenslessen'. Daarbij verkiezen sommige studenten het hebben van enkele diepgaande relaties dan veel losse relaties. Met wie studenten zich verbonden voelen is dus eerder selectief naar hun eigen *inner circle*. Tegelijkertijd nemen ze meer afstand tegenover de *outgroep*. Wanneer ze uitgaan is dit vaak met specifieke vrienden die ze linken aan het uitgaansleven, hun 'uitgaansvrienden'.

Tegelijk merken stakeholders dat studenten steeds vaker kiezen voor laagdrempelige en intiemere vormen van samenzijn, buiten de traditionele feestcontext. Activiteiten zoals spelletjesavonden, samenkomen op kot of thuis, quizzen, sporten, koffiedrinken of crea-avonden worden ervaren als beter passend bij de huidige behoeften van studenten. Een stakeholder actief binnen studentenclubs verwoordde dit als volgt: *"Voor [studenten]clubs is ledenwerving moeilijk, maar degenen die zijn overgeschakeld naar minder feestgerichte en meer samenhorighheidsactiviteiten zien dat dit veel beter werkt. Dus geen TD's maar spelletjesavonden, bingo- of crea-avonden."*

Wat verder opviel is dat de meeste studenten het uitgaansleven niet linken aan *daten* of romantische connecties vinden. Met andere woorden, een partner vinden gebeurt niet echt tijdens het uitgaan, het is geen doel voor het merendeel van de studenten. Als studenten aan daten denken, wordt dit gelinkt aan online daten. In andere generaties werd het uitgaansleven als standaard plek gezien om een partner te leren kennen. Dit werd duidelijk doordat een student het uitgaansleven omschreef als “een *real life Tinder*” (respondent 14 Antwerpen, vrouwelijk, vaak uit, studentenstad).

Daarenboven willen studenten ook verbonden zijn met het personeel en de sfeer van de plaats die ze bezoeken. Concreet zoeken ze warme betrokkenheid, het tegenovergestelde van het commerciële marktmodel, een plek met warme en leuke service.

Wat de locatie betreft, staat bekendheid centraal voor studenten. De voorkeur gaat met name naar gekende plekken, routes en mensen, om het thuisgevoel te vergroten. In de interviews werd aangehaald dat het succes van festivalcampings ook hieraan te wijten is, met name het samen zijn op een vertrouwde en afgebakende plaats. Daarbij staat op deze plek de connectie met vrienden centraal. Dit is ook het geval bij studentencafés van een studentenvereniging. Studenten die dit bezoeken, voelen zich verbonden met de plaats omdat zowel de plek als het publiek gekend zijn.

Echter, er is wel een verschil op het vlak van verbondenheid tussen op café gaan en feesten. Als studenten op café gaan is dit vooral om diepgaandere connecties op te bouwen met mensen die ze al kennen. Het gaan feesten is daarentegen een manier om mensen die ze al kennen op een andere manier te leren kennen. Hoewel studenten tijdens het feesten menen niet echt diepgaand te kunnen praten met vrienden, ervaren zij dus wel hun vrienden op een andere manier te leren kennen dan in andere contexten.

Identiteitsontwikkeling

Verder is het duidelijk dat uitgaan niet louter een doel op zich is, maar ook fungeert als een plek en middel voor identiteitsontwikkeling. Uitgaan biedt studenten namelijk de mogelijkheid om nieuwe ideeën en inspiratie op te doen, bijvoorbeeld door in contact te komen met anderen die andere perspectieven, interesses of culturele achtergronden meebrengen. Zoals één stakeholder actief binnen de stadsdienst het verwoordde: *“Ik denk dat dat zeker bij studenten een heel belangrijke fase is om te ontwikkelen, sociaal gezien te ontwikkelen. Om vrienden te maken. Om situaties mee te maken, waar je dan later op kunt terugvallen.”*

Tegelijkertijd blijkt uit interviews dat studenten hun uitgaansmotivaties zelden expliciet koppelen aan identiteitsontwikkeling, dat uitgaan in de eerste plaats gelijk staat aan ontspanning en plezier: dansen, amuseren en het tijdelijk loslaten van dagelijkse verplichtingen. Identiteitsvorming wordt daarbij niet als een bewuste doelstelling ervaren, maar eerder als een impliciet proces dat samenvalt met momenten van ontspanning.

Uitgaan en sociale representaties bij andere generaties

Echter, uitgaan kan als norm en druk ervaren worden. *“Het is zowat een norm om uit te gaan als student”* (respondent 13 Antwerpen, mannelijk, nooit uit, studentenstad) wordt aangehaald. Vanuit oudere generaties is het beeld ontwikkeld dat uitgaan *“hoort bij de studententijd, je gaat de tijd van je leven hebben”* (respondent 3 Antwerpen, vrouwelijk, nooit uit, studentenstad). Ook bepaalde series (bv WTF, Knokke Off), media en sociale media portretteren het uitgaan op deze manier waardoor bepaalde normen in stand worden gehouden. Dit beeld staat haaks op hoe studenten hier zelf naar kijken, wat ervoor zorgt dat studenten zich de vraag gaan stellen: *“Ben ik raar als ik niet uitga? Wat denken andere over mij? Vinden mensen mij zielig? Heb ik dan geen vrienden?”* (respondent 14 Antwerpen, vrouwelijk, vaak uit, studentenstad)."

De vrijheid om aan diens eigen autonomie te werken blijkt tevens moeilijker geworden te zijn in het hedendaagse uitgaansleven. Er worden namelijk verwachtingen gesteld vanuit verschillende hoeken hoe je je moet gedragen als studenten. Enerzijds wordt er vanuit andere generaties druk opgelegd dat uitgaan en studententijd onlosmakelijk gelinkt zijn. Verder blijkt dat studenten door oudere generaties aangesproken worden op hun weinige uitgaansgedrag. Verder wordt er ook druk opgelegd door medestudenten om zich te gaan bewegen volgens het beeld dat gelinkt is aan hun persona. Dit kan gaan van zo veel mogelijk uitgaan tot totaal niet uitgaan. Doordat studenten zich vaker in kleinere groepen bewegen is er eveneens de verwachting om zich te gedragen zoals andere van hun *inner circle*. Daarnaast ervaren studenten ook druk van (sociale) media om uit te gaan. Met andere woorden, om zichzelf te tonen volgens het beeld dat ze over zichzelf willen scheppen naar anderen via sociale media, maar ook te voldoen aan het beeld dat geschept wordt in de media.

Wat studenten opmerken is dat de verwachtingen en groepsdruk vaak onderhuids en minder expliciet zijn. Deze onuitgesproken verwachtingen hebben doorgaans ook meer invloed op jongere studenten en leden van een studentenvereniging door bijvoorbeeld de positie die zij daar innemen.

Verder blijkt dat sociale media deze uitgaansnorm versterkt. Zo menen studenten dat er druk is rond kledij, gedrag, *flirten* en alcoholconsumptie.

Uitgaan als risico voor imago

Vervolgens geven studenten aan vaak niet geassocieerd te willen worden met alcohol en andere drugs. Het type mensen die uitgaan wordt bovendien ook stereotiep afgebeeld als een “extravert”. Uitgaan wordt door sommige tegenhangers ook gezien als oppervlakkig, wat maakt dat het voor hen eerder een negatief imago heeft. Bovendien heerst er onder de studenten ook een angst om “*scheef gefotografeerd*” te worden. Deze beelden kunnen online verschijnen en zo invloed hebben hoe andere hen percipiëren.

Daarbij kan angst voor sociale afwijzing door *peers* ervoor zorgen dat studenten minder experimenteren in het uitgaansleven. Experimenteren met hoe ze zichzelf naar buiten willen brengen met o.a. de bepaalde kledij dat ze dragen.

Toch blijft uitgaan onderdeel van de identiteitsontwikkeling

Doorgaans wordt er door de studenten heel bewust gekozen om uit te gaan, naar waar, met wie, hoe ver. Dit met een risico-inschatting voor de effecten de dag erna en hoe studenten zullen gepercipieerd worden online en offline.

Verder kan uitgaan ook gezien worden als een manier om te tonen wie je bent, d.m.v. de keuze die studenten maken op het vlak van feesten, festivals en uitgaansactiviteiten.

Daarnaast hebben de lockdowns tijdens de coronapandemie ertoe geleid dat sommige studenten een herpositionering van hun identiteit ervoeren. Met andere woorden moesten ze zich 'een andere identiteit aannemen, gingen ze meer reflecteren en omarmden ze nieuwe gewoontes zoals het thuiszijn. Bijgevolg werd uitgaan voor hen minder een prioriteit. Daarbij hebben zij 'hun leven opgebouwd' en weten ze beter wat ze willen. Dit doet denken aan het '*maturing out effect*', waarbij het idee speelt dat als je ouder wordt of opgroeit, je minder of niet meer zal uitgaan.

Studentenverenigingen blijken vaker een bepaald profiel ('typische student') aan te spreken, terwijl veel studenten buiten dit profiel vallen. Tegelijkertijd bieden sommige verenigingen, los van studierichting, specifieke ruimte voor diversiteit (bv. katholieke vereniging, migratieachtergrond).

Coping strategie/ontspanning/escapisme

Vervolgens kan uitgaan ook als manier worden gezien om mentale druk los te laten en aan het dagelijkse leven te ontsnappen. Zo benoemen zij het als een plek waar "*stommiteiten worden begaan en zotte avonturen worden beleefd*" (*respondent 9 Antwerpen, vrouwelijk*,

soms uit, studentenstad). Verder geven sommige studenten aan uit te gaan om negatieve gevoelens tegen te gaan of om “te kunnen ranten tegen vrienden” (*respondent 4 Antwerpen, mannelijk, nooit uit, pendelt*) en zo de dag af te sluiten. In een club dansen naast vreemden, maar toch in een gezamenlijke sfeer creëert een sociale sfeer met minder regels, meer vrijheid, anonimiteit, spontaniteit en andere normen dan tijdens het dagelijks leven. Daarbij versterken muziek, licht, gedeelde emoties en collectieve energie gevoelens van extase, community building, *inclusive belonging* en wederzijdse ondersteuning. Concreet levert uitgaan herinneringen, ervaringen en emoties op die verder gaan dan materiële voordelen.

Motieven en barrières

Gezondheid: mentaal en fysiek

Er wordt door verschillende stakeholders aangegeven dat ze een groeiende aandacht merken voor gezondheid en welzijn bij studenten. Zo zouden ze volgens enkelen meer belang hechten aan lichaamsbeweging, rust, balans en het bewaken van eigen grenzen. Bijgevolg is gezondheid zowel een motief als een barrière om uit te gaan.

In de eerste plaats is gezondheid een motief omdat studenten naar plekken willen gaan die hun mentaal welzijn ondersteunen. Zo'n ondersteuning zien zij vooral als het aanbieden van rust- en zitplaatsen, ruimte en het gevoel creëren dat ze zichzelf kunnen zijn. Zulke plekken helpen namelijk mentale rust te bewaren tijdens het feesten.

Daarbij wordt verwacht dat locaties en organisatoren eveneens zorgdragen voor het welzijn van hun bezoekers. Dit kan o.a. door *care/awareness/sfeerbeheer teams*, vriendelijk personeel en gratis water.

Verder wordt uitgaan ook gezien als iets waar zelfzorg deel van wordt. Zo is er meer aandacht voor mentaal welzijn dan vroeger, dit vooral door *awareness teams* die hierop

inspelen. Deze *teams* kunnen er namelijk voor zorgen dat uitgaan aansluit bij de welzijnsgerichte levensstijl van studenten.

Studenten houden voor, tijdens en na het uitgaan rekening met hun mentale en fysieke gezondheid. Hierdoor kiezen zij sneller om niet uit te gaan als dit hun welzijn kan schaden. Redenen hierbij zijn o.a. de dag erna iets te doen hebben, geen kater willen, nood aan tijd op zichzelf, hun slaapritme niet willen doorbreken. Stakeholders merken dit ook op. De keuze om niet uit te gaan kan volgens hen o.a. te maken hebben met energiebeheer en slaap. Ook overprikkeling en het leeg raken van de 'sociale batterij' wordt aangehaald.

Drukke is een vaak voorkomende drempel. Studenten vermijden plaatsen die te vol zijn omdat dit voor onrust of overprikkeling kan zorgen. Ze zijn intern bewust bezig met hun eigen grenzen te erkennen en overprikkeling is hier een factor in. Externe factoren onder controle houden speelt hierin mee.

Ze worden hierin ook ondersteund door de focus op mentaal welzijn op mediakanalen. Zoals podcasts of trainingen die spreken over hoe je best voor jezelf zorgt. Hoe je kwalitatieve slaap inbouwt en aan zelfzorg doet.

Moeilijkheid

Vervolgens zien studenten uitgaan ook als een activiteit waar ze zich vrij kunnen voelen en aan zelfontwikkeling kunnen doen.

Een barrière die deze vrijheid tegen gaat zijn de financiële moeilijkheden. Studenten vinden namelijk dat het uitgaansleven te duur is geworden. Dit kan voor hen een reden kunnen zijn om minder uit te gaan. Concreet vinden studenten niet alleen tickets duur, maar vooral de extra kosten (lockers, vestiaire, toilet). Dit kan bovendien leiden tot exclusie van studenten die het minder breed hebben. Studenten noemen het "dwaas" dat je voor bepaalde basisbehoeften, zoals wc-toegang, lockers, en gratis water, moet betalen.

Organisatoren proberen hier echter op in te spelen met zaken zoals *happy hours* en sponsoring van partners om kosten te kunnen drukken.

Bijkomend blijkt dat studenten werken aan zowel de nabije als de verre toekomst. Dit betekent dat ze studentenjobs moeten uitoefenen om hun studie, kot en andere kosten te betalen. Omdat ze tegenwoordig vaker werken in hun vrije tijd, merken stakeholders op, hebben ze minder tijd om uit te gaan. Dit belemmert mogelijks hun vrijheid in hoe ze zich bewegen doorheen hun vrije tijd.

Veiligheid

Net zoals gezondheid en moeilijkheid is het thema veiligheid zowel een motief als een barrière bij het uitgaansgedrag van studenten. Enkele factoren die hier veel invloed op hebben, zo blijkt uit de interviews, zijn: *spiking*, *safe(r) spaces*, *care/awareness teams*, het subjectieve veiligheidsgevoel en rol hierbij van het personeel. Door de link dat sommige studenten nog maken tussen uitgaan en alcohol en andere middelen, hindert dit sommigen om deel te nemen aan het uitgaansleven. De angst van mensen onder invloed die ze niet goed kunnen inschatten, kan hen tegenhouden om uit te gaan. Ze hebben namelijk het idee dat andere agressief kunnen reageren of over hun grenzen zullen gaan.

Ten eerste bepaalt het veiligheidsgevoel mee de voorkeur voor naar een plaats te gaan of de keuze om een plaats te vermijden. Maatregelen die studenten aangeven als helpende initiatieven zijn: personeel & sfeerbeheer: infocoaches (o.a. *Flow*), Pinnetjesproject, extra toezicht (bv. betalend toilet, oogje in het zeil); doelpubliekselectie: weigeren van bepaalde groepen (bv. studentenverenigingen); stimuleren van veiligheidsmaatregelen bij verantwoordelijke huurders/organisatoren; communicatie & signalering: duidelijke zichtbare veiligheidsmaatregelen, posters, labels (bv. *queer-friendly*); locatie en infrastructuur: locatie in stad (centrum vs afgelegen), *chill*-ruimtes, camerasystemen. Zoals een student aangaf: “*Wat mij ook aantrok was dat er een safe space infrastructuur was. Zo een plaats waar je naartoe kan als je je zorgen maakt of onwel voelt. Dat vind ik echt*

wel fijn en trekt mij aan dat je ergens terecht kunt (respondent 14 Gent, vrouwelijk, vaak uit, studentenstad).” Ook het voor elkaar zorgen van studenten onder elkaar speelt positief in op het veiligheidsgevoel, maar ook op hun eigen betrokkenheid en verantwoordelijkheid.

Stakeholders daarentegen ervaren infocoaches en aanspreekbaar personeel als positieve invloed op veiligheid terwijl de rol van buitenwippers gemengd ervaren wordt. Verder gaf een stadsdienstmedewerker aan dat veiligheidsmaatregelen zoals *awareness*-teams en infocoaches interventies door politie en spoeddiensten reduceren. Dit doordat zij preventief kunnen inspelen, waardoor er minder incidenten voorkomen. Ook helpt dit bij de kostenbesparing en als verbetering van de ervaring van studenten.

Verder helpen bekendheid en aanwezigheid van vertrouwde mensen hier ook bij. *“Ik ken daar het barpersoneel, al veel met hen gesproken. Ik weet dat moest er iets gebeuren, zij ook zeker zullen ingrijpen. Ik ben hier niet enkel met vrienden, maar ook personeel die ik vertrouw (respondent 8 Gent, vrouwelijk, soms uit, studentenstad).*” Met andere woorden, het veiligheidsgevoel vergroot wanneer er bekenden aanwezig zijn en wanneer er wordt uitgegaan op gekende plekken, waar studenten geraken via bekende routes.

Er zijn daarentegen ook een aantal zaken die bijdragen aan een onveiligheidsgevoel bij studenten. Zo lijkt angst voor anderen een grote drempel te zijn onder studenten. In beide steden bestaat de angst, vooral bij vrouwen, om lastiggevallен te worden door anderen, zeker door mensen die buiten het eigen referentiekader vallen. Mensen die buiten het referentiekader vallen worden vaak stereotiep bekeken, bijvoorbeeld de ‘oude man’. Het gevoel dat hierbij opspeelt is dat deze *out*-groepen geen rekening zullen houden met persoonlijke grenzen of agressief kunnen reageren, *“ze gaan niet luisteren naar mijn grenzen” (respondent 14 Antwerpen, vrouwelijk, vaak uit, studentenstad).* Dat gedachtenpatroon verhoogt wantrouwen en vermijding. Bovendien heerst een gevoel van minder controle te hebben op deze situaties.

Spiking veroorzaakt eveneens een sterk onveiligheidsgevoel. Het woord *spiking* wordt vaak besproken tijdens de interviews, voornamelijk in Antwerpen. *“De afgelopen tijd bijvoorbeeld met die spikingverhalen, dat is bijna een constante (respondent 4 Antwerpen, mannelijk, nooit uit, pendelt).”* Zo blijkt uit de interviews dat de vele berichtgeving in de media over *spiking* ervoor zorgen dat studenten het uitgaansleven mijden. Verder worden de verhalen die in de media verschijnen door studenten geïnternaliseerd en krijgen ze het gevoel dat zaken die worden besproken sneller zullen plaatsvinden in hun eigen omgeving of bij zichzelf. Daarenboven doen persoonlijke verhalen ook de ronde bij studenten, wat die internalisering ondersteunt. *“Dat hoor je wel veel, ik heb dat zelf nog niet meegemaakt, maar je hoort dat wel echt vaker. Dus dat is ook wel eerder zo’n ding om niet uit te gaan of toch echt om voorzichtiger te zijn (respondent 8 Antwerpen, vrouwelijk, soms uit, studentenstad).”*

Tevens weegt (seksueel) grensoverschrijdend gedrag ook zwaar. Het rollenschema waarbij de vrouw slachtoffer is en de man dader wordt dan ook vaak gebruikt als er over (seksueel) grensoverschrijdend gedrag gesproken wordt. Daarnaast zijn verhalen in de media over verkrachtingen of veelbesproken juridische zaken, zoals Sanda Dia, een reden waarom studenten zich onveilig voelen wanneer ze over het uitgaansleven nadenken.

Daarbij blijkt uit de interviews dat het subjectieve veiligheidsgevoel snel negatief beïnvloed wordt. Dit wordt ook opgemerkt door stakeholders. Negatieve verhalen circuleren snel tussen verschillende groepen en kunnen leiden tot het mijden van plaatsen en evenementen. Positieve initiatieven zijn minder opvallend, dan de negatieve verhalen. Een stakeholder zei hierover *“Sommige jongeren of studenten zullen zeker denken: ‘We gaan daar niet naartoe, want dit of dat is daar gebeurd.’ Maar omgekeerd hoor je bijna nooit: ‘We gaan wél naar daar, want het is daar veilig.’ Ik denk dat ze vooral de negatieve dingen onthouden, niet de positieve.”*

Tijdens de interviews werd er echter een verschil opgemerkt tussen de twee steden. In Antwerpen speelt fysieke veiligheid (o.a. wegen naar/van uitgaansplekken) meer mee en wordt het veiligheidsgevoel versterkt door de aanwezigheid van repressieve actoren met een autoritair karakter zoals politie en security. Tegelijkertijd kan dit ook inspelen op een gevoel van onveiligheid. De vraag 'waarom is hier zoveel politie en/of security aanwezig?' speelt namelijk ook mee. In tegenstelling tot Antwerpen ligt de nadruk in Gent meer op mentale veiligheid en de versterking hiervan door de aanwezigheid van *care teams*, actoren die meer op gelijke lijn staan als de bezoekers en die werken aan een meer subtielere impact.

Trends

Corona

Sinds corona is uitgaan voor studenten veranderd en minder vanzelfsprekend geworden. Het is één manier om vrije tijd door te brengen, maar niet meer dé manier. Tijdens de *lockdowns* creëerden studenten nieuwe gewoontes en begonnen ze nieuwe invulling te geven aan hun vrije tijd, zoals thuis afspreken, kleine kot- of huisfeesten, rustigere activiteiten. Daarbij hebben studenten door de *lockdowns* meer gereflecteerd over hoe zij hun vrije tijd besteden en is er meer bewustzijn ontstaan. Door deze ervaringen kijken studenten kritischer naar het uitgaansleven en stellen ze dit in vraag, "Waarom zou ik uitgaan?" (*respondent 9 Antwerpen, vrouwelijk, soms uit, studentenstad*). Anders gezegd voelen ze minder nood om uit te gaan en sommigen vinden het minder leuk of niet zo belangrijk in hun leven.

Wat werd opgemerkt is dat er een korte 'knaldrang' plaatsvond nadat de *lockdowns* werden afgeschaft. Zoals een organisator binnen de evenementensector stelde: "*In coronatijden hadden wij echt alle wind in de rug; iedereen had zo'n knaldrang. Ondertussen is dat wat gaan koelen en hebben mensen andere noden en manieren van uitgaan.*" Gewoontes van pre-corona kwamen niet volledig terug. Ontmoetingen met

kleine groepen en in privésfeer krijgen vaker de voorkeur dan grote en drukke evenementen.

Een deel van de studenten geeft aan dat ze hun start in het uitgaansleven gemist hebben: ze hebben geen start gehad om uitgaanscodes te leren (zoals grenzen aftasten, drinken, omgaan met feesten/fuiven). *“Ineens was ik 1,5 jaar volwassener!”*. Een student zegt: *“Ik heb het gemist om te leren naar festivals te gaan. Nu is het te laat (respondent 15 Gent, vrouwelijk, vaak uit, pendelt).”*

Hierdoor kiezen studenten vaker voor een café avond of blijven ze bij wat ze tijdens corona deden. Sommigen ervaren dat corona een kantelmoment was waarna uitgaan nooit meer dezelfde prioriteit kreeg in hun leven.

Stakeholders spreken over een “coronageneratie”: studenten die in hun late tienerjaren weinig ervaringen hebben opgedaan in het uitgaansleven. Zij zouden minder interesse hebben in traditioneel uitgaan, minder sociale druk voelen om uit te gaan, en minder uitgaanscodes ontwikkeld hebben. Er zijn signalen van meer overprikkeling of paniekaanvallen in uitgaan-contexten volgens de stakeholders. COVID-19 werkte tegelijk als katalysator voor bredere veranderingen: meer kleinschalige feesten, alternatieve vormen van sociale ontspanning (koffiebars, sporten, virtueel contact), en voorkeuren verschoven sneller dan voor de pandemie. Zoals een vertegenwoordiger van studentenverenigingen toelichtte: *“Sinds corona is het een beetje moeilijker om te socialiseren. Ik denk dat iedereen meer in de bubbel is gaan leven, of meer prioriteit heeft gesteld. Ik moet niet elke week uitgaan... een feestje minder of meer, dat maakt niet uit. We hebben dat toch al zo lang niet gehad. Meer op jezelf, een pre. Of je gaat eens een film samen kijken, of een gezelschapsspelavond.”*

Daarnaast zorgde corona voor meer focus op mentaal welzijn en zelfzorg. *“Omdat ik heel snel overprikkeld raak en vaak gestrest wordt van drukke omstandigheden. Dus bij mij*

spelen mentale omstandigheden een grote rol (respondent 13 Antwerpen, mannelijk, nooit uit, studentenstad). Je slaapritme verpesten en andere zaken. Ik ga maar één keer per maand voor mijn eigen geestelijke gezondheid (respondent 3 Antwerpen, vrouwelijk, nooit uit, pendelt). Dus het is inderdaad dat je het heel erg kunt inschatten hoe dat zou kunnen lopen en vooral die controle te hebben (respondent 6 Antwerpen, vrouwelijk, soms uit, studentenstad)." Meerdere studenten geven aan sneller overprikkeld te zijn, te willen weten wat hen te wachten staat, en verwachten toegankelijke events met rust en ont prikkelingsmogelijkheden. Daarbij zijn ze meer gewend geraakt aan thuis blijven, plannen ze uitgaan bewuster in, en richten ze zich sterker op hun *inner circle* en diepere connecties, terwijl ze minder gericht zijn op nieuwe mensen leren kennen.

Houding t.o.v. alcohol en andere middelen

Daarnaast is er meer bewustwording rond alcoholgebruik en voelen studenten minder druk om te drinken. "Mensen die daar echt gewoon puur voor de alcohol gaan, dat is mijn ding niet (*respondent 3 Antwerpen, vrouwelijk, nooit uit, studentenstad*)."

Ze vinden het dan ook geen probleem om soms te kiezen voor non-alcoholische dranken of volledige onthouding. "Ik heb het gevoel dat er meer de tendens is aan het komen van 'We kunnen ons amuseren zonder heel veel te drinken' (*respondent 13 Antwerpen, mannelijk, nooit uit, studentenstand*)."

"Die Tournée Minérale bijvoorbeeld, sommigen doen daar effectief aan mee een maand zonder te drinken (*respondent 9 Antwerpen, vrouwelijk, soms uit, studentenstad*)."

Deze verandering wijst erop dat alcohol drinken niet langer een vanzelfsprekende reden is om uit te gaan, en dat contexten waar er gefocust wordt op alcohol minder aantrekkelijk kunnen worden.

Door de keuze om soms non-alcoholisch te drinken hechten studenten er belang aan dat er een goed non-alcoholisch aanbod aanwezig is op het evenement. Bij het omschrijven van een ideale uitgaansplek zei een student: "*Ik ben oké met frisdrank, maar soms is dat gewoon een keer leuk om iets anders te drinken dan altijd cola. Je hebt zoveel keuze uit non-alcoholische bieren (respondent 5 Gent, vrouwelijk, nooit uit, pendelt).*" Als dit niet

aanwezig is, kan dit een drempel vormen. Sommige stakeholders benoemen bovendien dat alcohol minder status geeft: voor een deel van de studenten zou drinken “minder cool” zijn geworden, en bepaalde vormen van studentikoos drankgebruik worden zelfs als “marginaal” gezien - bijvoorbeeld bierbowls, waar studenten een drankspel koppelen aan bowlen. Met andere woorden, alcohol en middelengebruik draagt soms bij aan stigma en wij-zij denken tussen uitgaansgroepen.

Desondanks blijft er nog wel een deel van de studenten die uitgaan linkt met alcohol. Een student gaf dit aan *“Als ik zou willen feesten, en er ten volle van genieten, dan gaat het met alcoholconsumptie zijn (respondent 14 Antwerpen, vrouwelijk, vaak uit, studentenstad).”* Maar er zijn ook andere studenten bij wie het uitgaan niet noodzakelijk gelinkt is aan de consumptie van alcohol of andere middelen. Ook stakeholders halen aan dat deze verschuiving niet uniform is: consumptie varieert sterk per subcultuur, evenement en doelgroep. Clubs of concerten met specifieke genres kunnen net hogere consumptie kennen: *“op techno-evenementen... hoge consumptie per persoon, vooral sterke drank”*. Terwijl queer- of dub-events vaker alternatieven hebben: *“meer ice tea, minder bier”*. Anderzijds blijven klassieke studentenverenigingsfeesten vaak alcoholintensief: *“Op de meer studentikoze feesten heb je nog echt veel alcoholverkoop.”*

Een activiteit die wel vaker gelinkt is aan alcohol, maar ook verbondenheid zijn de zogenaamde pré's. Dit om “gewoon te hangen eerst met vrienden en dan samen naar het feest te gaan (respondent 11 Gent, vrouwelijk, soms uit, studentenstad).” Een andere student omschreef het als: *“Gewoon een beetje chillen, beginnen met drinken, wat spelletjes (bierspelletjes) spelen, een beerpong, de muziek opzetten en meezingen (respondent 7 Gent, mannelijk, soms uit, studentenstad).”* Het gebeurt o.a. omdat het goedkoper is om alcohol te drinken voor je vertrekt. Daarnaast geeft dit ruimte om te starten met een kleine groep en aan de verbinding met elkaar te werken. Dit maakt uitgaan voor sommigen aantrekkelijker en laagdrempeliger.

Volgens de stakeholders komt ander middelengebruik, naast alcohol, vaker voor tijdens het *clubben*. Dit om de reden dat het goedkoper is dan een avond alcohol consumeren. Het geeft echter ook een ander gevoel of ervaring. Dit zijn factoren die het feesten en uitgaan kunnen stimuleren bij mensen die wel eens middelen gebruiken. Verder merken veel stakeholders een toename in zichtbaarheid en bespreekbaarheid van illegaal middelengebruik. Vroeger werd gebruik vaker verborgen, nu lijkt het meer genormaliseerd. Deze evolutie wordt deels positief beoordeeld: de verhoogde bespreekbaarheid maakt het eenvoudiger om hulp te zoeken of vragen te stellen over gebruik. *“Het is veel bespreekbaarder dan vroeger... Mensen zoeken sneller een hulplijn wanneer nodig”*. De perceptie over gebruik zelf varieert: sommige stakeholders zien een toename in gebruik en een jongere gebruikersgroep, anderen merken eerder een grotere zichtbaarheid dan een toename. Verder worden nieuwe psychoactieve stoffen (zoals 4-MMC of 3-MMC) door enkele stakeholders als zorgwekkend ervaren.

Eventification

Verschillende stakeholders signaleren een duidelijke, maar niet uniforme trend richting *eventification*: studenten lijken selectiever te worden en kiezen, wanneer zij feesten, vaker voor grotere, meer belevingsgerichte evenementen in plaats van frequente clubavonden. Deze indruk wordt ondersteund door observaties dat klassieke clubnachten moeilijker te vullen zijn. Zoals een medewerker van de stadsdiensten aangeeft: *“Heel veel clubeigenaars zeggen dat het moeilijk is om wekelijks een club te vullen.”* Tegelijkertijd merken anderen dat sommige grote evenementen “bomvol” zitten, ondanks hoge ticketprijzen: *“Hoeveel kosten die tickets? Veertig, vijftentwintig, dertig euro. En daar willen studenten wél geld aan geven”*, aldus een vertegenwoordiger uit de preventiesector. Deze verschuiving wordt door meerdere stakeholders gekoppeld aan een toenemende kieskeurigheid: als studenten minder vaak uitgaan, kiezen ze sneller voor een *format* waarvan ze verwachten dat het “de moeite” is.

Daarenboven zijn er twee manieren waarop studenten vandaag uitgaan. Bij een deel van de studenten is uitgaan verspreid en event-gebaseerd. Zij trekken naar verschillende locaties en worden vooral gelokt door het specifieke evenement en de dj. Ze kiezen voor plekken die hun muziekstijl programmeren (o.a. techno en andere elektronische muziekgenres) en een beleving creëren waar zij deel van uit willen maken. Bij anderen is uitgaan eerder lokaal en plaatsgebonden. Zij bezoeken vooral vaste, vertrouwde plekken zoals een stamcafé van een studentenvereniging of een specifieke studentenbuurt zoals de Overpoort in Gent.

Er wordt meer op voorhand georganiseerd. Zoals een student aangeeft *“Er wordt een ploeg samengesteld en tickets worden gekocht. Het is zo meer op voorhand gepland (respondent 14 Gent, vrouwelijk, vaak uit, studentenstad).”* Studenten kopen tickets, maken groepchats aan en leven bewust toe naar een event. Uitgaan is daardoor meer een speciale gelegenheid of ervaring.

Zaken zoals inkleding, sfeer en identiteit van het event dragen mee aan de waarde van uitgaan. Onder een *“full experience”* verstaan studenten dat alles aanwezig is en dat het een ervaring is waar je nadien over kan praten, zowel offline als op sociale media. Studenten kiezen dus steeds vaker op basis van welk feest er is, welke dj speelt, wie erheen gaat, en hoe het aangekleed is, in plaats van wekelijks naar dezelfde plek te gaan. Zeker als tickets duur zijn, willen ze dat het echt de moeite is. Dat leidt tot hoge verwachtingen voor organisatoren om een sfeervol en memorabel feest te creëren. Tegelijk geldt dit niet voor iedereen: minstens één respondent gaf aan te willen terugkeren naar *“the basics.”*

Een reactie daarop is de opkomst van collectieven, zij willen er namelijk voor zorgen dat plaatsen terug laagdrempelig zijn. Deze groepen worden bovendien als meerwaarde gezien door studenten.

Rol van technologie & (sociale) media

Verder zijn technologie en sociale media sterk verweven geraakt met het uitgaansleven. Ze functioneren als een verlengstuk van uitgaan via *aftermovies* en *posts* blijven studenten voortdurend betrokken bij elkaars uitgaanservaringen. Die continue online betrokkenheid kleurt de eigen beleving van uitgaan.

Door die digitalisering en eventgerichtheid is uitgaan ook iets dat meer gepland en gemarket wordt. Anders gesteld, er is veel promotie en beleving wordt belangrijker dan enkel een dj. Daarbij maken studenten gebruik van sociale media om vooraf te weten wat hen te wachten staat. Zo kunnen ze zien welk type evenement het is, hoe vorige edities waren en of het aansluit bij hun identiteit. Wat als “cool” geldt, wordt mee online bepaald, wat ook *FoMo* creëert. Tegelijk zorgt die previewfunctie ervoor dat studenten meer controle voelen over hun keuze en hun avond. Er is echter een overaanbod aan events online, waardoor het moeilijker wordt om één feest te kiezen.

Hoewel sociale interactie deels digitaliseert, blijven studenten voor echte diepgaande interactie nog steeds uitgaan. Daarbij worden omgevingsaspecten (licht, zitruimte, niet te veel lawaai) belangrijk geacht om zo'n contact mogelijk te maken. Bij het beschrijven van een ideale uitgaansplaats zegt een student *“Een plaats waar je gezellig kunt zitten, ook buiten vind ik altijd tof. Zelfs in de winter, als er een vuurtje is, vind ik altijd leuk (respondent 10 Gent, vrouwelijk, soms uit, pendelt).”* of *“Een plaats met verschillende zalen en een chill-ruimte, dat je wat kan afwisselen” (respondent 13 Gent, mannelijk, vaak uit, studentenstad).*

Stakeholders beschrijven sociale media als een structurele maar ambivalente factor in het uitgaansgedrag van studenten. Daarbij creëren sociale media volgens enkele stakeholders een gevoel van verbondenheid zonder fysieke ontmoeting. Dit wordt omschreven als een “vals gevoel van verbinding”, hetgeen de noodzaak om uit te gaan kan verminderen

volgens een clubuitbater: *“Mensen hebben het gevoel dat ze mee zijn met elkaars leven... waardoor ze minder geneigd zijn om buiten te gaan.”*

Volgens een andere stakeholder versterken sociale media ook gevoelens van *FoMo* en sociale vergelijking. Concreet kan het zien van *stories* en *posts* over evenementen frustratie of het gevoel iets te missen oproepen. Een evenementenorganisator geeft aan dat sociale media ervoor zorgt dat studenten nieuwe plekken en evenementen ontdekken doordat *peers* deze online delen. *“Omdat je ziet waar je klasgenoten geweest zijn, word je curieus om daar zelf ook eens naartoe te gaan.”* Zoals een andere student stelt: *“Op sociale media, dan denk ik vooral dat mensen zien van die gaat naar zo’n dingen, ik moet dat ook doen”* (respondent 10 Antwerpen, vrouwelijk, vaak uit, pendelt).

Hoewel sociale media cruciaal zijn voor promotie, merkt een verantwoordelijke binnen de studentenverenigingen op dat het door het algoritmische systeem moeilijk is om nieuwe doelgroepen te bereiken, bijvoorbeeld voor studentenverenigingen, waardoor vaak betaalde advertenties nodig zijn: *“Je blijft in dezelfde pool... om nieuwe mensen te bereiken moet je al advertenties kopen.”*

Een laatste aspect dat verbonden wordt met de digitale samenleving is veiligheid. Paradoxaal genoeg geldt dat België waarschijnlijk nooit veiliger is geweest, zo meent een stakeholder, terwijl sommige studenten toch een verhoogd gevoel van onveiligheid ervaren. Een medewerker van de stadsdiensten legt dit uit door de snelheid en intensiteit waarmee incidenten via sociale media circuleren: *“Door sociale media lijkt het alsof er meer aan de hand is dan effectief het geval is.”*

Inclusie & toegankelijkheid

Inclusie komt vooral naar voren als toegankelijkheid op meerdere vlakken. Studenten vinden het belangrijk dat uitgaansplekken prikkelarme ruimtes voorzien en financieel toegankelijk zijn, zodat ook mensen die snel overprikkeld raken of minder budget hebben

kunnen deelnemen. Daarnaast gaat inclusie voor hen ook over fysieke en praktische toegankelijkheid: geraak je er makkelijk, is er voldoende vervoer? Maar ook kunnen mensen met fysieke beperkingen deelnemen?

Concreet willen studenten dat locaties toegankelijk zijn voor iedereen, expliciet ook voor mensen met een fysieke of mentale beperking. Ze appreciëren het wanneer plekken op voorhand communiceren over zulke toegankelijkheidsmaatregelen, zodat studenten weten wat ze kunnen verwachten.

Ook afstand en bereikbaarheid met openbaar vervoer zijn erg bepalend. "Afstand doet wel veel. Als ik geen zin heb om te fietsen of de bus te nemen, kan ik ook maar gewoon hier (thuis) blijven (*respondent 15 Gent, vrouwelijk, vaak uit, studentenstad*)". Studenten geven dan ook de voorkeur aan locaties die niet afgelegen liggen en makkelijk bereikbaar zijn. Plekken die ver weg liggen of slecht verbonden zijn met het OV, worden bijgevolg sneller vermeden. Studenten vinden dat uitgaanslocaties daar rekening mee moeten houden.

Wat echter opvalt is dat studenten toegankelijkheid willen zijn voor gelijkgestemde mensen. Anderen die zich meer in hun *out-group* bewegen, hebben ze angst voor. Ze vinden dat deze mensen minder toegang moeten krijgen tot plaatsen of dat er meer focus is op deze mensen zodat er minder onveiligheidsgevoelens spelen bij hen. Kortom, zodat iedereen zichzelf kan zijn. Deze gedachtegang maakt studenten allerm minst volledig inclusief, enkel inclusief voor hun eigen *in-group*.

DISCUSSIE: niet minder uitgaan, maar anders betekenisvol samen zijn.

Van mythe naar nuance: het studentenuitgaan hertekend

Het publieke debat over studentenuitgaan wordt vandaag vaak herleid tot een eenvoudige conclusie: studenten zouden minder uitgaan dan eerdere generaties, wat veelal wordt geïnterpreteerd als een teken van sociale terugtrekking of afnemende betrokkenheid. De bevindingen van dit onderzoek nuanceren dit dominante beeld en geven perspectief. Uitgaan blijkt voor studenten nog steeds een belangrijke sociale, emotionele en ontwikkelingsgerichte functie te vervullen. Wat wél verandert, is de manier waarop, de context waarin en de betekenis die studenten eraan toekennen. Het gaat niet louter om een terugtrekking uit het sociale leven, maar om een hertekening ervan: selectiever, bewuster en sterker ingebed in overwegingen rond welzijn, veiligheid en autonomie.

Deze bevinding sluit aan bij internationale literatuur die het nachtleven beschrijft als een dynamische culturele praktijk, onderhevig aan bredere maatschappelijke, economische en generationele verschuivingen (Burgess et al., 2022; Straw, 2022; Nofre, 2023). Door studenten- en stakeholderperspectieven te combineren, maakt dit onderzoek duidelijk dat simplistische narratieven over een zogenaamd “verdwijnend studentenuitgaan” tekortschieten om de hedendaagse realiteit te vatten.

Hoe studenten tegenwoordig uitgaan

Van vanzelfsprekend ritueel naar bewuste keuze

Waar uitgaan traditioneel werd begrepen als een vanzelfsprekend collectief ritueel binnen de studententijd, tonen de resultaten aan dat dit vandaag steeds vaker het resultaat is van een bewuste afweging rond welzijn, veiligheid, autonomie en identiteit. Het studentenuitgaan transformeert daarmee van een normatief en frequent patroon naar een flexibele sociale praktijk.

Deze verschuiving kan worden geïnterpreteerd in het licht van het zogenaamde *maturing out*-effect, waarbij jongvolwassenen hun gedrag heroriënteren in functie van controle, stabiliteit en toekomstgerichtheid (Conroy et al., 2021). Waar dit effect in eerdere literatuur vooral werd gesitueerd in latere levensfasen, suggereren de bevindingen dat dit proces zich vandaag reeds manifesteert tijdens de studententijd.

Deze bevinding bevestigt literatuur die stelt dat Gen Z vrije tijd steeds instrumenteler benadert, met aandacht voor herstel, slaap en mentale balans (Caluzzi et al., 2020; Burgess et al., 2022). Tegelijk nuanceert dit onderzoek studies die studentenuitgaan primair blijven kaderen als impulsief of risicovol gedrag, door aan te tonen dat zelfregulatie en reflectie een centrale plaats innemen in hedendaagse uitgaanspraktijken (Otieno, 2023).

Opvallend is dat groepsdruk, hoewel vaak geassocieerd met deze levensfase, nauwelijks expliciet werd aangehaald door studenten. Waar eerdere generaties druk ervoeren om “mee te gaan” of aanwezig te zijn in het uitgaansleven, beschrijven studenten vandaag meer autonomie in hun keuzes. Dit suggereert dat sociale druk minder expliciet normerend is.

Daarbij lijkt deze veranderende uitgaansnorm tot onbegrip te leiden bij oudere generaties. Dit uit zich in vragen als: “Wat doen studenten dan wel als ze niet uitgaan?” en “Hoe vervullen zij de experimentele en socialisatie functie van uitgaan met andere activiteiten?”

Identiteit en verbondenheid boven spektakel

Identiteit en beleving blijken kerncomponenten in deze afwegingen. Studenten stellen zich expliciet de vraag welke meerwaarde een evenement biedt aan hun ervaring. Deze nadruk op kwaliteit boven kwantiteit helpt verklaren waarom klassieke indicatoren van studentenuitgaan (o.a. drukke clubs, volle studentencafés en wekelijkse studentenfeesten) onder druk staan.

De zoektocht naar betekenis staat niet los van een bredere maatschappelijke betrokkenheid. Studenten geven aan sterk bezig te zijn met de toestand van de wereld, zoals klimaatverandering, geopolitieke conflicten en sociale ongelijkheid. Deze permanente blootstelling aan mondiale problematieken mede versterkt door continue mediaconsumptie lijkt hun vrijetijdskeuzes eveneens te kleuren. Dit kan verklaren waarom studenten zich sterker aangetrokken voelen tot initiatieven die inhoud, gemeenschapsgevoel of maatschappelijke relevantie combineren met ontspanning.

De coronapandemie fungeerde hierbij als een belangrijk kantelpunt. Voor een deel van de studenten leidde deze periode wellicht tot een herpositionering van identiteit en vrijetijdsbesteding, met meer reflectie, thuisgerichtheid en aandacht voor rust. In lijn met eerder onderzoek tonen de resultaten dat deze heroriëntatie niet louter tijdelijk was, maar blijvende effecten heeft op hoe studenten vandaag uitgaan en welke waarde zij hieraan toekennen (Ryerson et al., 2021; Seyfi et al., 2024).

Hoewel de vorm van uitgaan verandert, blijft verbondenheid een kernfunctie. Studenten gaan zelden alleen uit en koppelen uitgaan vrijwel altijd aan het onderhouden en verdiepen van sociale relaties. Deze bevinding bevestigt bestaand onderzoek dat nachtelijke vrijetijdsomgevingen conceptualiseert als contexten voor sociale ontwikkeling (Straw, 2022; Nofre, 2023).

Opvallend is echter dat deze verbondenheid selectiever is geworden. De resultaten suggereren dat studenten bewust investeren in hun *inner circle* en diepere relaties verkiezen boven een breed maar oppervlakkig netwerk. Grote, anonieme feestcontexten lijken daardoor voor een deel van de studenten aan aantrekkingskracht te verliezen. Vertrouwde plekken, bekende routes en aanspreekbaar personeel vergroten daarentegen het gevoel van veiligheid en 'thuiskomen'. Deze verschuiving sluit aan bij literatuur die wijst op een toenemende voorkeur voor relationele nabijheid en emotionele veiligheid binnen vrijetijdspraktijken (Kinnunen et al., 2022; Nidhin et al., 2024).

Verder beperkt verbondenheid zich niet tot personen, maar geldt dit ook voor concepten en events eerder dan aan vaste plekken. Wanneer verbondenheid ontstaat tussen een concept of collectief en studenten hun identiteit, vergroot de kans op participatie. Dit roept vragen op over hoe vaste of fysieke uitgaansplekken zich kunnen verhouden tot deze toenemende voorkeur voor evenementen.

De bevindingen helpt verklaren waarom bepaalde cafés, verenigingsplekken of festivalcampings populair blijven: hun succes is minder gebaseerd op spektakel en meer op relationele nabijheid en gedeelde sfeer. Deze verschuiving in voorkeur wordt eveneens door stakeholders bevestigd. Deze vaststelling biedt een belangrijke aanvulling op literatuur over eventgerichtheid en commercialisering van het nachtleven, door te tonen dat studenten niet noodzakelijk afhaken bij spektakel, maar wel prioriteit geven aan betekenisvolle sociale interactie (Koshari, 2020; Ramello et al., 2020).

Van datingsmarkt naar sociale huiskamer

Een andere bevinding is dat studenten het uitgaansleven nauwelijks nog lijken te koppelen aan daten of partnerkeuze. Waar feesten vroeger fungeerden als ontmoetingsmarkt, ontstaan romantische en seksuele relaties vandaag vaker in andere contexten. Toegenomen aandacht voor grensoverschrijdend gedrag en *consent* maakt studenten wellicht terughoudender tegenover *settings* waarin flirt- en verleidingslogica impliciet verwacht worden. Het nachtleven evolueert hierdoor van jachtterrein naar sociale huiskamer.

Sociale media versterken deze verschuiving wellicht. Digitale platformen maken het namelijk mogelijk om relaties op te bouwen los van fysieke uitgaanscontexten, maar vergroten tegelijk reputatierisico's. Studenten geven aan dat verkeerd begrepen intenties snel kunnen leiden tot sociale sancties, wat een mogelijke verklaring is voor de terughoudendheid ten aanzien van spontane flirtpraktijken. Deze afremming kan eveneens gelinkt worden aan de groeiende argwaan tegenover onbekenden die

vastgesteld werd. Deze herpositionering botst bovendien met commerciële uitgaansmodellen die sterk inzetten op *flirt*- en verleidingslogica. Dit spanningsveld kan mee verklaren waarom sommige klassieke clubs moeite hebben om aansluiting te vinden bij hedendaagse studenten.

Waarom deze shift plaatsvindt

Controle zoeken in een onzekere wereld

Daarnaast kan de hertekening van het uitgaansleven worden begrepen tegen de achtergrond van een bredere zoektocht naar controle in een onzekere wereld. De coronapandemie betekende voor veel studenten namelijk een fundamenteel verlies aan grip, versterkt door de aanhoudende klimaatcrisis, geopolitieke spanningen en economische onzekerheid.

Tegen deze achtergrond fungeert selectief uitgaan wellicht als vorm van zelfmanagement. Studenten proberen zo mogelijks controle te herwinnen over lichaam, gedrag, sociale context en (online) zichtbaarheid. Autonomie lijkt zo echter geen absolute vrijheid, maar een voortdurende onderhandeling tussen plezier, veiligheid, welzijn en sociale representatie.

Deze nadruk op voorspelbaarheid roept vragen op over de plaats van experiment en spontaniteit. Nachtleven wordt zo minder een ruimte van ontregeling en meer een zorgvuldig gekaderde ervaring, wat mogelijk ook samenhangt met bredere mentale kwetsbaarheden binnen deze generatie.

Hoewel inclusie eveneens vaak als belangrijke waarde wordt benoemd, blijkt toegankelijkheid in de praktijk selectief. Studenten willen zich omringen met gelijkgestemden en ervaren andere groepen soms als onvoorspelbaar of potentieel onveilig. Toegankelijkheid wordt daardoor vooral nagestreefd voor gelijkgestemden, wat haaks staat op het ideaal van openheid. Deze dynamiek weerspiegelt bredere polarisatiepatronen in de samenleving. Daarbij sluit deze dynamiek ook aan bij literatuur

over stedelijk nachtleven, waarin veiligheid vaak wordt bereikt via sociale afbakening, met risico op uitsluiting (Van Liempt & Van Aalst, 2012).

Gezondheid en veiligheid als primaire filters

Gezondheid, mentaal en fysiek, fungeert daarbij als primaire filters. In lijn met het kader van *healthisme* stemmen studenten hun uitgaansgedrag vaak actief af op slaap, energiebeheer en mentale draagkracht (Caluzzi et al., 2020; Burgess et al., 2022). Deze bevinding bevestigt literatuur over dalend alcoholgebruik en de normalisering van onthouding of *mindful drinking*, maar toont ook aan dat deze verschuiving contextafhankelijk blijft (Caluzzi et al., 2021; Conroy et al., 2021). Bovendien behouden alcohol en andere middelen in bepaalde *settings* een centrale rol, terwijl zij in andere contexten als drempel of uitsluitingsmechanisme fungeren.

Opvallend is dat studenten uitgaan niet louter afwijzen omwille van gezondheid, maar net zoeken naar vormen van uitgaan die hun welzijn ondersteunen. Dit verklaart de waardering voor rustzones, zitgelegenheid, prikkelarme ruimtes en een zorgzame sfeer. Deze bevinding breidt bestaande literatuur uit door uitgaan niet enkel te beschouwen als potentiële bedreiging voor welzijn, maar ook als mogelijke bron ervan, mits de context hierop is afgestemd.

Een kritische bedenking bij de normalisering van mentale kwetsbaarheid is de vraag in welke mate normaal ongemak of prikkels sneller geproblematiseerd worden. Onder oudere generaties heerst het stereotiep beeld namelijk soms dat de huidige generatie studenten veeleisend zijn en weinig aankunnen.

Naast gezondheid vormt veiligheid een bijkomende doorslaggevende factor in het uitgaansgedrag van studenten. De resultaten tonen aan dat studenten voortdurend risico's inschatten en hun gedrag hierop aanpassen, een proces dat in de literatuur wordt omschreven als *safety work* (Johnson et al., 2016). Dit veiligheidswerk beperkt zich niet tot

individuele strategieën, maar wordt steeds vaker geprojecteerd op uitgaanslocaties, organisatoren en personeel. Hoewel dit een positieve verschuiving is kan dit ervoor zorgen dat zorg een dienst wordt en dat de verwachtingen ten aanzien van uitbaters en organisatoren als zorgverleners disproportioneel worden.

Vrouwelijke studenten worden hierbij geconfronteerd met uitgesproken dubbele standaarden. Enerzijds wordt van hen verwacht dat zij waakzaam omgaan met veiligheid, anderzijds worden zij online geregeld voorgesteld als onaantrekkelijk of zondig wanneer zij uitgaan. Echter, deze beeldvorming versterkt *victim blaming* en houdt de ongelijkheid in veiligheidswerk in stand. Daarbij lijken zij zich ook geremd te voelen door online *content* over *toxic masculinity*, slachtofferschap en reputatieschade.

Het verschil tussen Gent en Antwerpen toont bovendien aan dat veiligheidsbeleving contextgebonden is. Waar in Antwerpen zichtbare repressieve actoren vaker worden geassocieerd met veiligheid, lijken studenten in Gent meer belang te hechten aan *care-* en *awareness-teams*.

Hoewel de toegenomen aandacht voor veiligheid heeft geleid tot positieve initiatieven zoals *safe(r) spaces* en *care teams*, blijft het spanningsveld tussen ervaren en feitelijke onveiligheid bestaan. De toegenomen bespreekbaarheid van grenzen en seksueel grensoverschrijdend gedrag lijkt tevens paradoxaal. In welke mate creëert de voortdurende focus op risico's namelijk zelf een gevoel van onveiligheid?

Media spelen hierin een belangrijke rol: door de nadruk op uitzonderlijke incidenten te leggen versterken zij angst en creëren zij soms een vertekend beeld van het nachtleven als inherent onveilig. Dit benadrukt het belang van genuanceerde en contextgevoelige berichtgeving, waarin ook zorgzame en positieve praktijken zichtbaar worden gemaakt.

Digitale zichtbaarheid, normdruk en reputatierisico's

Verder verandert digitalisering niet alleen hoe studenten uitgaan, maar ook hoe zij hun uitgaan beleven en interpreteren. Sociale media fungeren namelijk als informatiekanal, normerend kader en podium voor zelfpresentatie. Ze helpen studenten inschatten of een evenement “de moeite” is, maar versterken tegelijk de druk om zichzelf op een bepaalde manier te tonen. Deze dubbelheid sluit aan bij bestaande studies die digitale zichtbaarheid beschrijven als zowel faciliterend als beperkend voor spontane sociale interactie (Truong, 2018; Seyfi et al., 2024). Tegelijk roept deze sterke online verbondenheid vragen op over mogelijke gevoelens van eenzaamheid bij de studentenpopulatie. Digitale interacties bieden immers geen volwaardige vervanging voor warme, lichamelijke en affectieve connecties. Tegelijk ondermijnt digitale zichtbaarheid soms de spontaniteit van uitgaan, wat verklaart waarom sommige locaties experimenteren met een *no camera*-beleid (Truong, 2018). Verder kan de toegenomen zichtbaarheid van evenementen er wellicht ook voor zorgen dat studenten keuzestress ervaren, en er in de plaats van *FoMo* juist uitstel van sociale participatie plaatsvindt.

Structurele gevolgen en spanningen

Gentrificatie en het verdwijnen van informele uitgaansplekken

De verschuiving naar geprogrammeerde en commerciële vormen van uitgaan staat niet los van stedelijke ontwikkelingen. Stakeholders wijzen op de impact van gentrificatie, waarbij grotere commerciële spelers steeds meer ruimte lijken in te nemen ten koste van kleinere, alternatieve initiatieven. Uitgaan wordt daardoor wellicht meer geprofessionaliseerd en gecommercialiseerd.

Kleinere *venues*, vaak laagdrempelig, relationeel en experimenteel, komen bovendien onder druk te staan door stijgende huurprijzen, strengere regelgeving en beperkte beleidsmatige ondersteuning (Koshari, 2020). Het verdwijnen van deze plekken roept vragen op over waar jongeren nog kunnen experimenteren, ideeën kunnen loslaten en gemeenschappen kunnen vormen. Zonder deze laagdrempelige infrastructuur dreigt het

nachtlevens een exclusieve ruimte te worden voor wie over voldoende middelen, culturele kennis of sociale aansluiting beschikt.

Hoewel resultaten aantonen dat studenten het uitgaansleven als duur ervaren luidt de vraag of studenten vaker zouden uitgaan indien het goedkoper zou zijn. De bevindingen indiceren dat dalende aantrekkingskracht van klassieke clubs niet primair economisch is. Prijsverlagingen alleen lijken dus niet voldoende wanneer uitgaansvormen onvoldoende aansluiten bij de belevingsverwachtingen, waarden en identiteitsconstructies van studenten.

Indrinken en third spaces: verbondenheid vóór consumptie

Een belangrijk nuanceverschil met oudere literatuur betreft het fenomeen indrinken. Waar indrinken traditioneel vooral werd geïnterpreteerd als kostenbesparende alcoholstrategie, blijkt uit dit onderzoek dat het ook een uitgesproken relationele functie vervult. In die zin functioneren indrinkmomenten als *third spaces*: informele, semi-private omgevingen waar verbondenheid wordt opgebouwd vóór men zich in een drukkere uitgaanscontext begeeft. Ze bieden ruimte om af te stemmen, grenzen te verkennen en sociale energie op te bouwen. Dat indrinken blijft bestaan ondanks veranderende alcoholnormen, wijst erop dat de sociale functie ervan minstens even belangrijk is geworden als de consumptieve.

De vervagende grens tussen publieke en private ruimtes wijst eveneens op een herconfiguratie van verbondenheid binnen het nachtleven. Cafés lijken steeds vaker een huiselijke functie op te nemen, terwijl privéruimtes sociale ontmoetingsplaatsen worden.

Dit ondersteunt eveneens de nood aan multifunctionele ruimtes, zoals ook beschreven in rapporten van *Give Us The Night* (2023) en *VibeLab* (2020), waarin culturele, sociale en maatschappelijke functies samenkomen. Studenten zoeken namelijk plekken die meer zijn dan consumptieruimtes en die aansluiten bij hun betrokkenheid op de wereld rondom hen.

Reflectie en toekomst

Beperkingen en suggesties voor vervolgonderzoek

Dit onderzoek is exploratief van aard en focust op studenten en stakeholders in Gent en Antwerpen. Hoewel deze steden relevante en contrasterende uitgaanscontexten bieden, zijn de bevindingen niet zonder meer generaliseerbaar naar andere stedelijke of landelijke contexten, waar het uitgaansaanbod, beleid en studentenpopulaties anders kunnen zijn.

Daarnaast is het onderzoek gebaseerd op zelfrapportage via interviews. Hoewel deze methode toelaat om diepgaande inzichten te verwerven in beleving en betekenisgeving, blijft ze gevoelig voor sociale wenselijkheid, retrospectieve vertekening en selectieve herinnering. Thema's zoals alcoholgebruik, veiligheid en grensoverschrijdend gedrag zijn bovendien normatief beladen, wat kan maken dat bepaalde ervaringen worden afgezwakt of juist versterkt in het narratief van respondenten.

Een bijkomende beperking is dat de studie voornamelijk focust op percepties en ervaringen, en minder op objectieve data over uitgaansfrequentie, incidenten of gezondheidsuitkomsten. Met name bij het thema veiligheid, dat zeer prominent aanwezig was in zowel studenten- als stakeholderinterviews, is het onderscheid tussen objectieve risico's en subjectieve veiligheidsbeleving niet altijd scherp te maken. De sterke impact van mediaberichtgeving en circulerende verhalen kan deze percepties verder kleuren.

Hoewel tijdens de werving gegevens werden verzameld over participatiegraad, gender, opleidingsniveau en woonsituatie, werden deze profielen niet systematisch vergeleken. Dit lag buiten het opzet van de studie, maar vormt eventueel een relevant aanknopingspunt voor vervolgonderzoek, bijvoorbeeld in relatie tot veiligheidsbeleving.

Vervolgonderzoek kan daarom expliciet inzetten op veiligheid en welzijn als centrale analysekaders. Longitudinale studies kunnen inzicht bieden in hoe veiligheidspercepties, welzijnsoverwegingen en uitgaanspraktijken zich ontwikkelen doorheen de studententijd.

Daarnaast zijn vergelijkende studies tussen steden, landen of beleidscontexten aangewezen om te onderzoeken hoe lokale regelgeving, stedelijke inrichting en preventiemaatregelen het uitgaansgedrag en veiligheidsgevoel beïnvloeden.

Verder is er nood aan verdiepend onderzoek bij specifieke subgroepen, zoals vrouwelijke studenten, *LGBTQI+* studenten, neurodivergente studenten en studenten met een migratieachtergrond, voor wie veiligheid, inclusie en mentale belasting mogelijk anders worden ervaren. Ook toekomstig onderzoek dat kwalitatieve belevingsdata combineert met kwantitatieve gegevens, bijvoorbeeld rond incidenten, zorginterventies of gebruik van *awareness-teams*, kan bijdragen aan een genuanceerder begrip van de relatie tussen uitgaan, veiligheid en welzijn. “*Wat doen care teams? Hoe kan je ze herkennen? Welke rol spelen safe(r) spaces en care teams in het kader van de veiligheidsbeleving?*” zijn vragen die verder verkend zouden kunnen worden.

Voorts verdient ook de rol van sociale media en digitale cultuur verdere aandacht. Onderzoek naar hoe mediaberichtgeving, online verhalen en visuele zelfpresentatie veiligheidspercepties, normdruk en uitgaanskeuzes beïnvloeden, kan helpen om beter te begrijpen hoe studenten vandaag risico's inschatten en hun uitgaansgedrag reguleren.

Tot slot roepen de bevindingen bredere vragen op over generationaliteit. In welke mate verschillen deze patronen werkelijk van eerdere generaties, en welke elementen keren terug? En hoe zullen toekomstige generaties, zoals *Generatie Alpha*, omgaan met nachtleven in een nog verder gemediatiseerde en gecontroleerde samenleving?

Slotbeschouwing: het nachtleven als spiegel van een generatie

De kernboodschap van dit onderzoek is helder: het veranderende studentenuitgaan is geen probleem dat moet worden opgelost, maar een realiteit die moet worden begrepen. Studenten zijn niet minder sociaal en niet minder op zoek naar verbinding, maar geven hier op een andere manier invulling aan.

Voor steden, organisatoren en beleidsmakers ligt de uitdaging niet in het terughalen van vroegere uitgaansvormen, maar in het ondersteunen van nieuwe modellen die inzetten op relationele kwaliteit, betaalbaarheid, veiligheid en diversiteit.

Jonge uitgaanders en organisatoren fungeren daarbij als trendsetters en toekomstdragers van het nachtleven. De hoop blijft dat jongeren hun weg naar het nachtleven blijven vinden, op welke manier dan ook.

AANBEVELINGEN

In deze aanbevelingen wordt expliciet rekening gehouden met zowel de noden en verwachtingen van studenten als met de organisatorische, financiële en beleidsmatige realiteiten die door stakeholders worden benoemd. Er wordt een opdeling gemaakt per thema, veiligheid; gezondheid; vrijheid; verbondenheid. Onder deze opdeling worden de verschillende aanbevelingen geordend per actor categorie, beleidsmakers en steden; welzijnsactoren en organisatoren en *venues*.

Veiligheid

Beleidsmakers & steden

Beleidsmakers en steden worden opgeroepen om een samenhangend veiligheidskader voor het studentenuitgaansleven te ontwikkelen, waarin samenwerking tussen steden, onderwijsinstellingen, organisatoren en welzijnsactoren centraal staat. Een belangrijke verantwoordelijkheid ligt in het versterken van de bereikbaarheid en veiligheid van het uitgaansleven op stedelijk niveau, onder meer door nachtelijk openbaar vervoer zoals nachtbussen en -treinen te voorzien en te zorgen voor voldoende verlichting op de weg naar uitgaansplekken. Daarnaast wordt van steden verwacht dat zij samenwerking faciliteren en kaders creëren waarbinnen andere actoren hun veiligheidsbeleid kunnen uitrollen.

Tegelijk geven stakeholders aan dat veiligheid een gevoelig beleidsdomein blijft, waarbij gesprekken over grensoverschrijdend gedrag of incidenten soms worden ervaren als een bedreiging voor het imago van uitgaansplekken. Beleidsmakers kunnen hierin een bemiddelende rol opnemen door veiligheid bespreekbaar te maken als gedeelde verantwoordelijkheid en door het verzamelen en delen van cijfers (bv. daling van interventies door politie of spoeddiensten) die aantonen dat investeren in veiligheid ook maatschappelijke en economische voordelen oplevert.

Welzijnsactoren & onderwijsinstellingen

Welzijnsactoren en onderwijsinstellingen spelen eveneens een sleutelrol in het versterken van het veiligheidsgevoel bij studenten door in te zetten op preventie, begeleiding en nazorg. Wanneer er ernstige incidenten of maatschappelijke verhalen circuleren die het veiligheidsgevoel aantasten, verwachten studenten dat onderwijsinstellingen en welzijnsactoren hier transparant over communiceren. Zij willen duidelijkheid over hoe met dergelijke situaties wordt omgegaan en welke ondersteuningskanalen beschikbaar zijn voor studenten die hier vragen over hebben of zelf iets hebben meegemaakt. Door zichtbaar en aanspreekbaar te zijn in zulke momenten, kunnen onderwijsinstellingen bijdragen aan vertrouwen en veiligheid binnen de studentenpopulatie.

Organisatoren & venues

Van organisatoren en uitgaansgelegenheden wordt verwacht dat zij veiligheid zichtbaar en concreet verankeren in hun dagelijkse werking. Studenten verwachten dat *venues* veilige en kwalitatieve uitgaanslocaties aanbieden, met aandacht voor voldoende bewegingsruimte, hygiëne, rust- en zitplekken en een doordachte inrichting zonder te donkere of afgelegen zones. Een veilig gevoel ontstaat daarbij niet alleen door infrastructuur, maar ook door mensen: studenten benadrukken het belang van getraind personeel dat signalen van onwelzijn kan herkennen en hier gepast op kan reageren.

De inzet van *awareness teams* of andere vormen van sfeerbeheer, zoals *Flow*, wordt door studenten expliciet genoemd als een goede praktijk, op voorwaarde dat deze teams herkenbaar en aanspreekbaar zijn en bij aankomst bijdragen aan een welkom en zorgzaam gevoel, eerder dan aan een sfeer van controle. In diezelfde lijn verwachten studenten dat organisatoren en *venues* preventieve initiatieven integreren rond zorgdragen voor zichzelf en anderen tijdens het uitgaan en dat zij duidelijk communiceren over procedures en beschikbare ondersteuning wanneer zich incidenten voordoen. Actieve aandacht voor risico's zoals *spiking*, het opvangen van bezoekers die zich slecht voelen en het ondersteunen van een veilige terugkeer naar huis worden gezien als essentiële onderdelen

van een veilig uitgaansbeleid. Stakeholders wijzen er echter op dat dergelijke veiligheidsmaatregelen vaak als tijdsintensief en kostelijk worden ervaren door uitbaters en organisatoren, zeker in een context van stijgende kosten en dalende marges. Tegelijk geven sommigen aan dat investeren in veiligheid op langere termijn kan renderen, onder meer doordat incidenten en interventies afnemen en het imago van een locatie versterkt wordt.

Generatie Alpha

Een van de meest opvallende lessen die Gen Z lijkt na te laten, is de aandacht voor relationele veiligheid. Met andere woorden, veiligheid wordt niet langer uitsluitend begrepen als controle of handhaving, maar als iets dat ontstaat door zorg voor elkaar, verbondenheid en respectvolle omgang. De opkomst van *safe(r) spaces*, *care-* en *awareness-*teams illustreert dat veiligheid niet per definitie iets controlerend of beperkend hoeft te zijn, maar ook ondersteunend en zorgend kan werken. Hoewel deze teams al draagkracht kennen bij de Gentse studentenpopulatie en nachtleven gerelateerde actoren is merkbaar dat er nog gewerkt moet worden aan het verbreden van de bekendheid. Dat kan onder andere door introductie in studentenverenigingen, berichtgeving via sociale media of te werken aan de zichtbaarheid van de leden. Tegelijk toont het onderzoek aan dat veiligheid onder druk kan komen te staan wanneer angst disproportioneel wordt aangewakkerd. Media-aandacht en online verhalen spelen hierin een belangrijke rol. Voor Gen Alpha ligt hier een belangrijke uitdaging: leren omgaan met deze boodschappen zonder te vervallen in wantrouwen of vermijding. Sociale media kunnen daarbij niet alleen een probleem vormen, maar ook een deel van de oplossing zijn, door ze in te zetten voor objectieve en genuanceerde boodschappen die inzetten op het verminderen van de angstgevoelens. Daarnaast mag veiligheid niet leiden tot gesloten bubbels waarin 'anderen' automatisch als bedreigend worden gezien. Er is een blijvende nood om elkaar te leren kennen en vertrouwen door gedeelde ervaringen.

Gezondheid

Beleidsmakers & steden

Beleidsmakers en steden hebben volgens studenten een belangrijke verantwoordelijkheid in het creëren van een gezondheidsbevorderend kader voor het uitgaansleven. Zij worden opgeroepen om preventief middelenbeleid te ondersteunen, bijvoorbeeld door ruimte te bieden voor *drugtesting* en door in te zetten op objectieve informatievoorziening over middelengebruik (vb. *Safe 'n Sound*). Studenten erkennen dat er uiteenlopende visies bestaan, gaande van schadebeperking tot strengere handhaving, en verwachten dat steden hierin een duidelijke en consequente koers varen. Daarnaast wordt het belasten van alcohol genoemd als een mogelijke beleidsmaatregel om gezondheid op lange termijn te ondersteunen.

Stakeholders plaatsen dit binnen een bredere beleidscontext en verwijzen naar internationale voorbeelden waarbij regelgeving rond alcoholverkoop wordt ingezet om consumptie te verschuiven naar gecontroleerde *settings*. Zij benadrukken dat duidelijke regelgeving ondersteunend kan zijn voor organisatoren, mits deze gepaard gaat met haalbare randvoorwaarden.

Welzijnsactoren & onderwijsinstellingen

Welzijnsactoren en onderwijsinstellingen kunnen gezondheid versterken door studenten te ondersteunen met correcte, toegankelijke en niet-belerende informatie over alcohol en andere middelen. Studenten geven aan dat infosessies en preventiewerk rond middelengebruik, risico's en zelfzorg als waardevol worden ervaren, zeker wanneer deze aansluiten bij hun leefwereld. Daarnaast kunnen scholen bijdragen door alternatieve vormen van uitgaan te stimuleren, zoals activiteiten overdag, die als minder uitputtend en gezonder worden ervaren. Stakeholders benadrukken dat dergelijke initiatieven ook bijdragen aan normalisering van alcoholvrije of alcoholarme keuzes, wat de sociale druk voor studenten kan verlagen.

Organisatoren & venues

Organisatoren en *venues* worden verwacht gezondheid actief te integreren in hun aanbod en werking. Studenten pleiten voor een zichtbare inzet op non-alcoholische alternatieven, zoals *mocktails of alcoholvrij bier*, zodat niet-alcoholgebruikers zich meer welkom kunnen voelen. Ook het aanbieden van gratis water wordt als een basismaatregel beschouwd, zeker gezien de kritiek op situaties waarin water duurder is dan alcohol. Verder verwachten studenten dat organisatoren inzetten op preventie rond middelengebruik, onder meer via sensibilisering, *drugtesting* waar mogelijk en aandacht voor risico's zoals *spiking*.

Hiernaast geven studenten aan dat zij tijdens het uitgaan nood hebben aan aanspreekbare personen die hen kunnen ondersteunen wanneer zij zich fysiek of mentaal niet goed voelen. In dit kader worden *awareness teams*, *infocoaches* of vormen van sfeerbeheer opnieuw genoemd als een belangrijke meerwaarde, niet alleen vanuit een veiligheidslogica maar ook vanuit gezondheidsperspectief.

Studenten geven aan dat dergelijke *teams* een rol kunnen opnemen in het tijdig herkennen van signalen van overmatig alcohol- of middelengebruik, uitputting of overprikkeling, en in het laagdrempelig aanbieden van ondersteuning, informatie of doorverwijzing. Cruciaal hierbij is dat deze *teams* zichtbaar, herkenbaar en voldoende bekend zijn bij het publiek, zodat studenten effectief geneigd zijn om hen aan te spreken. Wanneer *awareness teams* bijdragen aan een welkom en zorgzaam klimaat, ervaren studenten het uitgaansleven als minder risicovol en meer ondersteunend voor hun welzijn.

Stakeholders wijzen er daarbij op dat personeel zich steeds vaker in complexe situaties bevindt, waarin handhaving rond middelengebruik moeilijker wordt door verhoogde tolerantie en defensieve reacties van bezoekers. Training van personeel, ondersteuning en duidelijke interne afspraken worden daarom als essentieel beschouwd.

Generatie Alpha

Daarbij toont Gen Z een uitgesproken focus op gezondheid en zelfzorg. Hoewel dit in veel gevallen leidt tot een beter luisteren naar persoonlijke grenzen, wat zonder twijfel een positieve ontwikkeling is, kan deze focus soms ook ervaren worden als een externe druk, eerder dan als een vrije keuze. Gezondheid dreigt dan performatief te worden: iets wat men moet tonen en bewijzen, zeker met de huidige positie van sociale media. Voor Gen Alpha ligt hier een belangrijke les: gezondheid hoeft geen morele prestatie te zijn. Welzijn omvat namelijk ook plezier, ontspanning, emotionele ontlading en expressie. In dat opzicht verdient het concept gezond hedonisme herwaardering. Daarbij is het groeiende bewustzijn rond alcohol- en middelengebruik een positieve evolutie, maar vraagt dit om nuance. Diversiteit in keuzes moet genormaliseerd worden, zonder onderlinge stigma.

Vrijheid

Beleidsmakers & steden

Beleidsmakers en steden kunnen vrijheid in het uitgaansleven versterken door een divers aanbod te faciliteren en door ruimte te laten voor initiatieven die niet uitsluitend winstgedreven zijn. Studenten geven aan dat steden zelf meer activiteiten mogen organiseren en dat het ondersteunen van alternatieve, laagdrempelige vormen van uitgaan kan bijdragen aan een inclusiever nachtleven. Tegelijk benadrukken stakeholders dat structurele beleidsmatige ondersteuning noodzakelijk is om kleine en nichegerichte initiatieven levensvatbaar te houden, aangezien schaalvergroting en economische druk de diversiteit van het uitgaanslandschap onder druk zetten.

Welzijnsactoren & scholen

Onderwijsinstellingen en welzijnsactoren kunnen vrijheid ondersteunen door hun aanbod zichtbaar, divers en laagdrempelig te maken. Studenten verwachten dat scholen duidelijk communiceren over welke verenigingen en activiteiten bestaan, niet enkel bij de start van het academiejaar maar doorheen het hele jaar. Studentenverenigingen worden daarbij aangespoord om hun niet-alcoholgerelateerde activiteiten sterker in de kijker te zetten en

hun aanbod toegankelijker te maken voor studenten die niet of minder uitgaan. Stakeholders signaleren echter dat studentenverenigingen steeds vaker kampen met dalend engagement en organisatorische druk, waardoor herprofilering en het verlagen van drempels voor deelname cruciaal worden om relevant te blijven.

Organisatoren & venues

Organisatoren en *venues* dragen een belangrijke verantwoordelijkheid in het waarborgen van financiële toegankelijkheid. Studenten geven aan dat betaalbaarheid cruciaal is en pleiten voor evenementen die betaalbaar of, waar mogelijk, gratis zijn. Systemen zoals *pay what you can* worden door sommigen gezien als een mogelijke oplossing, met begrip voor de economische realiteit waarin organisatoren opereren.

Daarnaast zijn studenten verdeeld over het betalen van inkom: sommigen zijn hier tegen, terwijl anderen bereid zijn te betalen wanneer de meerwaarde duidelijk is, bijvoorbeeld bij een specifieke dj of artiest. Wat wel breed gedeeld wordt, is de kritiek op bijkomende kosten zoals betalen voor wc of vestiaire. Studenten verwachten dat organisatoren deze drempels kritisch herbekijken en transparant communiceren over prijszetting. Stakeholders benadrukken dat organisatoren voortdurend balanceren tussen laagdrempeligheid en rendabiliteit, waarbij stijgende kosten voor huur, personeel en veiligheid steeds zwaarder doorwegen. Deze financiële druk leidt tot voorzigtigere keuzes en minder experimenteerruimte.

Generatie Alpha

Verder ervaren huidige studenten financiële drempels, prestatiedruk en voortdurende vergelijking via sociale media. Dit maakt dat ook uitgaan het risico loopt een extra prestatieruimte te worden. Voor Gen Alpha is het belangrijk om hier waakzaam voor te blijven. Niet elk moment hoeft 'de moeite' te zijn, perfect vastgelegd of sociaal gevalideerd. Daarbij is het van belang dat studenten zelf blijven experimenteren via kleinschalige

initiatieven en collectieven. Op die manier kunnen zij hun stem laten blijven gelden en kunnen zij ruimtes creëren die afgestemd zijn op hun noden.

Verbondenheid

Beleidsmakers & steden

Beleidsmakers en steden kunnen verbondenheid stimuleren door te investeren in multifunctionele en laagdrempelige ruimtes waar studenten elkaar kunnen ontmoeten. Het zijn plaatsen waar verschillende activiteiten kunnen plaatsvinden van een boekenclub overdag tot een studentenfeest in de avond. Studenten wijzen op de nood aan zogenaamde *third spaces*: betaalbare, toegankelijke plekken die veelzijdig inzetbaar zijn. Door dergelijke ruimtes te ondersteunen en veilig in te richten, kunnen steden bijdragen aan een inclusiever en sociaal sterker uitgaansleven. Stakeholders geven aan dat polyvalente ruimtes niet alleen sociaal waardevol zijn, maar ook een belangrijke economische strategie vormen om risico's te spreiden en locaties duurzaam te laten functioneren.

Welzijnsactoren & scholen

Onderwijsinstellingen en welzijnsactoren spelen een centrale rol in het versterken van sociale verbondenheid tussen studenten. Studenten geven aan dat scholen meer kunnen inzetten op ontmoeting, bijvoorbeeld door extraverte studenten of *peers* in te schakelen die anderen actief meenemen naar activiteiten. Daarnaast wordt van scholen verwacht dat zij ruimte bieden voor gesprek en ondersteuning wanneer studenten geconfronteerd worden met ingrijpende gebeurtenissen, zodat gevoelens van onveiligheid of isolatie niet blijven nazinderen.

Organisatoren & venues

Organisatoren en *venues* kunnen verbondenheid versterken door participatie en co-creatie structureel te verankeren in hun werking. Studenten ervaren dat plekken waar zij betrokken worden bij programmatie of inrichting beter aansluiten bij hun leefwereld en

vaker drukbezocht zijn. Door creativiteit, originaliteit en aandacht voor culturele en artistieke elementen centraal te stellen, en door waarden uit te dragen waarin studenten zich herkennen, kunnen uitgaansplekken uitgroeien tot gemeenschappen waarin bezoekers zich meer voelen dan louter consument. Stakeholders nuanceren dit beeld door te wijzen op veranderende engagementspatronen bij jongeren. Zij pleiten voor flexibele participatievormen, kortlopende engagementen en begeleidende structuren zoals buddy-systemen, zodat jongeren kunnen bijdragen aan programmatie en beleving zonder dat de organisatorische verantwoordelijkheid volledig bij hen terechtkomt.

Generatie Alpha

Ten slotte maakt dit onderzoek duidelijk dat de behoefte aan verbondenheid onverminderd groot blijft. Tegelijk waarschuwen de bevindingen voor vormen van valse of oppervlakkige verbondenheid, die vooral via sociale media worden geënceneerd. Overbetrokkenheid online kan namelijk het gevoel van nabijheid versterken terwijl de echte verbinding naar de achtergrond verdwijnt. Daarnaast toont Gen Z een duidelijke voorkeur voor informele, afgebakende en huiskamerachtige *settings*, waar verbondenheid en veiligheid samenkomen. Voor Gen Alpha ligt hier de uitdaging om deze verbondenheid niet uitsluitend binnen de eigen *inner circle* te houden. Contact maken buiten vertrouwde netwerken, nieuwsgierig blijven naar anderen en verder kijken dan wat zichtbaar is op sociale media kan bijdragen aan rijkere sociale ervaringen.

Vervolgonderzoek

Als extra aanbeveling duiden we ook op de nood aan een vervolgonderzoek. Waarbij dit onderzoek verder wordt afgetoetst bij andere studenten en stakeholders. Ook is het belangrijk om na te gaan of deze noden van studenten en wensen ook motivaties voor organisatoren en *venue* eigenaars zijn. Staan zij hierachter en hoe kijken zij naar de verwachtingen van studenten? Maar ook hoe stakeholders omgaan met de spanningen tussen idealen, economische realiteit en beleidskaders.

CONCLUSIE

Dit onderzoek had als doel om inzicht te verwerven in het hedendaagse uitgaansgedrag van studenten in Gent en Antwerpen, en om te begrijpen welke factoren hun keuzes, voorkeuren en beleving van het nachtleven vormgeven. Vertrekkend vanuit zowel het perspectief van studenten als dat van relevante stakeholders, werd het studentenuitgaan benaderd als een complexe sociale praktijk, ingebed in bredere maatschappelijke, culturele en stedelijke ontwikkelingen.

De centrale onderzoeksvraag luidde welke onderliggende determinanten de aanwezigheid van studenten op uitgaanslocaties verklaren en welke factoren hun voorkeuren en keuzes beïnvloeden. De bevindingen maken duidelijk dat studentenuitgaan vandaag niet kan worden begrepen in termen van een eenvoudige afname of terugtrekking. Integendeel, uitgaan blijft een betekenisvolle praktijk binnen het studentenleven, maar krijgt een andere invulling dan bij eerdere generaties. Studenten gaan niet minder uit, maar anders: selectiever, bewuster en sterker afgestemd op welzijn, veiligheid en relationele kwaliteit.

Voor studenten blijft uitgaan een duidelijk afgebakende en betekenisvolle praktijk. Het wordt sterk verbonden met het nachtelijke moment, muziek, sociale interactie en – in wisselende mate – alcohol. Tegelijk is uitgaan minder vanzelfsprekend dan vroeger. Het wordt niet langer gezien als een wekelijkse routine, maar als een bewuste keuze, gekoppeld aan specifieke momenten, contexten en gezelschappen. Uitgaan markeert een tijdelijke breuk met het alledaagse leven: een aparte sociale sfeer waarin ontspanning, plezier en verbondenheid centraal staan.

Die verbondenheid vormt ook de kernfunctie van uitgaan. Studenten gaan zelden alleen uit. Het nachtleven is een plek waar vriendschappen worden opgebouwd, verdiept en onderhouden, en waar collectieve beleving en gedeelde emoties een gevoel van

samenhorigheid creëren. Opvallend is dat deze verbondenheid sterk selectief is. Studenten kiezen vaker voor vertrouwde mensen, bekende plekken en intiemere *settings*. Stakeholders herkennen hierin een bredere verschuiving naar kleinschaliger en laagdrempeliger vormen van samenzijn, zoals huiselijke bijeenkomsten of informele activiteiten buiten de klassieke feestcontext.

Daarnaast blijft uitgaan belangrijk voor identiteitsvorming. Het nachtleven fungeert als een culturele proeftuin waarin studenten kunnen experimenteren met stijlen, muziek, rollen en zelfpresentatie. Tegelijk ervaren sommigen uitgaan ook als een normatieve verwachting die bij het studentenleven zou “horen”, wat kan leiden tot onderhuidse druk om deel te nemen of zich te verhouden tot dominante uitgaansbeelden. Uitgaan is daarmee niet voor iedereen een doel op zich, maar één van de manieren om sociale en persoonlijke ontwikkeling vorm te geven.

Wat uitgaanskeuzes vandaag vooral stuurt, is een spanningsveld tussen welzijn, veiligheid en vrijheid. Studenten houden steeds meer rekening met hun mentale en fysieke gezondheid. Overprikkeling, slaapttekort en katerangst vormen reële drempels om uit te gaan. Alcoholgebruik is daarbij geen vanzelfsprekend vertrekpunt meer: matiging en niet-drinken zijn sociaal meer aanvaard. Studenten verwachten uitgaansplekken die rust, ruimte en zorg bieden, bijvoorbeeld via *chillzones*, gratis water en *awareness-teams*.

Veiligheid speelt hierin een doorslaggevende rol. Angst voor *spiking*, (seksueel) grensoverschrijdend gedrag en agressie beïnvloedt sterk waar en met wie studenten uitgaan. Het subjectieve veiligheidsgevoel, gevoed door persoonlijke ervaringen, verhalen en mediaberichtgeving, weegt vaak zwaarder dan objectieve risico's. Bekendheid met locaties en de aanwezigheid van zichtbare, relationele veiligheidsmaatregelen vergroten het vertrouwen, maar brengen ook spanningen met zich mee rond inclusie en uitsluiting.

Daarnaast beperken financiële drempels, studielast en studentenarbeid de vrijheid om uit te gaan. Hoge ticketprijzen en bijkomende kosten sturen studenten richting goedkopere, informelere alternatieven. Voor studenten die weinig of geen alcohol drinken is het nachtleven bovendien niet altijd een inclusieve omgeving, wat hun participatie verder beïnvloedt.

Deze keuzes vertalen zich in duidelijke trends. Het studentenuitgaansleven is gefragmenteerd en divers: van clubs en grootschalige events tot kleinschalige, huiselijke ontmoetingen. De coronapandemie fungeerde hierbij als katalysator. Voor veel studenten is uitgaan sindsdien minder vanzelfsprekend en vaker één van de vele manieren om vrije tijd te besteden. Niet-drinken is genormaliseerd, uitgaan wordt meer gepland en steeds vaker gekoppeld aan specifieke events of belevingen. Sociale media spelen hierin een sleutelrol door verwachtingen te sturen, keuzes te beïnvloeden en ervaringen zichtbaar te maken.

Stakeholders herkennen deze verschuivingen en plaatsen ze binnen bredere stedelijke ontwikkelingen zoals gentrificatie, digitalisering en veranderend beleid. Zij benadrukken dat het nachtleven zich in een kwetsbare, maar tegelijk veelbelovende fase bevindt. Niet herstel, maar herconfiguratie is volgens hen noodzakelijk. Om relevant te blijven voor studenten moeten uitgaansplekken inzetten op veiligheid, zorg, inclusie en beleving, en evolueren naar flexibele en multifunctionele ruimtes die minder afhankelijk zijn van alcoholverkoop en meer ruimte laten voor culturele en sociale meerwaarde.

Samenvattend toont dit onderzoek aan dat het hedendaagse studentenuitgaansleven zich niet in een lineaire neergang bevindt. Studenten blijven nood hebben aan ontmoeting, collectieve beleving en ontspanning, maar geven hier op een andere manier invulling aan. Door studentenuitgaan te benaderen als een dynamische en contextgebonden sociale praktijk, draagt deze studie bij aan een genuanceerd en empirisch onderbouwd begrip van het nachtleven en de plaats van studenten daarin. Daarmee biedt het onderzoek een

waardevolle basis voor toekomstig onderzoek en voor het verder doordenken van nachtlevenbeleid en -praktijken die aansluiten bij de leefwereld en noden van de huidige generatie studenten.

REFERENTIELIJST

Allaste, A. A. (2015). Club culture in the cultural periphery: The case of Estonia. In *The Borders of Subculture* (pp. 123-142). Routledge.

Allison, R., & Risman, B. J. (2013). A double standard for “hooking up”: How far have we come toward gender equality?. *Social science research*, 42(5), 1191-1206.

Anderson, T. L. (2009, December). Better to complicate, rather than homogenize, urban nightlife: A response to Grazian. In *Sociological Forum* (Vol. 24, No. 4, pp. 918-925). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd.

Assiter, B. (2024). From dancefloors to tables: socially distanced clubbing, temporary urbanism, and the gentrification of London's nightlife. *Annals of Leisure Research*, 27(1), 187-193.

Azahra, D. A., Apriliani, Z. A., Muabdan, M., Khumayah, S., & Wulandari, S. (2024). Coffee culture: Gen Z and coffee shops. *Indonesian Journal of Multidisciplinary Science*, 3(9).

Barrière, L. (2021). “Safer spaces for everyone”? The Ladyfest scene as an innovative field for the fight against gendered violence in the live music industry. *Arts and the Market*, 11(2), 61-75.

BBC News. (2025, 23 maart). *End of hedonism? Why Britain turned its back on clubbing*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/articles/czed9321l37o>

BBC News. (2025, 29 december). *Nightlife industry seeing 'tsunami of change'*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/articles/c4gv5zz7gnpo>

Bellis, M. A., Quigg, Z., Hughes, K., Ashton, K., Ferris, J., & Winstock, A. (2015). Harms from other people's drinking: an international survey of their occurrence, impacts on feeling safe and legislation relating to their control. *BMJ open*, 5(12), e010112.

Bendau, A., Michnevich, T., Petzold, M. B., Piest, A., Schmolke, R., Jakobson, D., ... & Betzler, F. (2025). Spiking versus speculation? Perceived prevalence, probability, and fear of drink and needle spiking. *Journal of drug issues*, 55(1), 89-103.

Birmingham, W. C., Wadsworth, L. L., Lassetter, J. H., Graff, T. C., Lauren, E., & Hung, M. (2023). COVID-19 lockdown: Impact on college students' lives. *Journal of American College Health*, 71(3), 879-893.

Bollen, Z., Pabst, A., Creupelandt, C., Fontesse, S., Lannoy, S., Pinon, N., & Maurage, P. (2021). Prior drinking motives predict alcohol consumption during the COVID-19 lockdown: A cross-sectional online survey among Belgian college students. *Addictive Behaviors*, 115, 106772.

Bows, H., Day, A., & Dhir, A. (2024). "It's like a drive by misogyny": sexual violence at UK music festivals. *Violence against women*, 30(2), 372-393.

Brands, J., Schwanen, T., & van Aalst, I. (2013). Fear of crime and affective ambiguities in the night-time economy. *Urban Studies*, 52(3), 439-455.
<https://doi.org/10.1177/0042098013505652>

Bulovec, T., & Eman, K. (2021). Media Reporting on Sexual Violence and Harassment in Nightlife Entertainment Spots in Slovenian Urban and Rural Areas. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo/Ljubljana*, 72(4), 309-322.

Burrell, A., Woodhams, J., Gregory, P., & Robinson, E. (2023). Spiking: Prevalence and Motivation.

Burgess, A., Yeomans, H., & Fenton, L. (2022). 'More options... less time' in the 'hustle culture' of 'generation sensible': Individualization and drinking decline among twenty-first century young adults. *The British Journal of Sociology*, 73(4), 903-918.

Burt, G. D., Kaminski, R., & Eckenrode, Z. (2025). Consumer Insights About Restaurant and Bar Preferences.

Caluzzi, G., MacLean, S., & Pennay, A. (2020). Re-configured pleasures: How young people feel good through abstaining or moderating their drinking. *International Journal of Drug Policy*, 77, 102709.

Caluzzi, G., Livingston, M., Holmes, J., MacLean, S., Lubman, D., Dietze, P., ... & Pennay, A. (2022). Declining drinking among adolescents: Are we seeing a denormalisation of drinking and a normalisation of non-drinking?. *Addiction*, 117(5), 1204-1212.

Cahill, H., & Gowing, A. (2024). Approaches to understanding youth well-being. In *Handbook of children and youth studies* (pp. 1-25). Springer, Singapore.

Chang, H., & Spierings, B. (2023). Places "for the gram": Millennials, specialty coffee bars and the gentrification of commercial streets in Seoul. *Geoforum*, 139, 103677.

Chouhan, D. S. (2025). Understanding hangxiety: The link between alcohol and anxiety. *Journal of Psychiatric Nursing*, 16(3), 281-282.

Coe, E., Cordina, J., Enomoto, K., Jacobson, R., Mei, S., & Seshan, N. (2022). Addressing the unprecedented behavioral-health challenges facing Generation Z. *McKinsey & Company*, 14.

Conroy, D., Morton, C., & Griffin, C. (2021). 'Maturing Out' as dilemmatic: Transitions towards relatively light drinking practices among UK University students. *British Journal of Health Psychology*, 26(3), 902-916.

Davies, E. L., Piatkowski, T., Frankovitch, A., Puljević, C., Barratt, M. J., Ferris, J. A., & Winstock, A. R. (2025). Exploring experiences of drink and needle spiking incidents among global drug survey respondents from 22 countries. *Journal of drug issues*, 55(4), 672-687.

Davis, M. (2015). Partying, drinking, and hooking up: The thrills and risks of the millennial college experience.

Desmet, S. (2025). Care teams in the night-time economy: How do professionals involved in Belgian nightlife conceptualize and implement care teams as part of safer nightlife strategies? (Master's thesis). Vrije Universiteit Brussel

De Standaard. (2025, 13 maart). *Waar gaan studenten uit? "Ze blijven op kot of vertrekken daar laat en bestellen in de club kraantjeswater"*. De Standaard. <https://www.standaard.be/binnenland/waar-gaan-studenten-uit-ze-blijven-op-kot-of-vertrekken-daar-laet-en-bestellen-in-de-club-kraantjeswater/48776995.html>

De Tijd. (2025, 10 oktober). *Het wordt steeds stiller op de Oude Markt: 'Studenten zijn gezonder dan ooit, maar vergeten ze niet te genieten?'*. De Tijd. <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/vlaanderen/het-wordt-steeds-stiller-op-de-oude-markt-studenten-zijn-gezonder-dan-ooit-maar-vergeten-ze-niet-te-genieten/10630209.html>

Dewachter, E. (2025). Cantussen (immaterieel erfgoed). Geraadpleegd via <https://immaterieelerfgoed.be/nl/erfgoederen/cantussen>

Dwidienawati, D., Pradipto, Y., Indrawati, L., & Gandasari, D. (2025). Internal and external factors influencing Gen Z wellbeing. *BMC Public Health*, 25(1), 1584.

Fernandes, D., Meeûs, M., & Coene, G. (2025). Down the “Black Hole” of Sexual Violence in the Brussels Nightlife: A Qualitative Exploration of Social Media Testimonials. *Violence against women*, 10778012241307335.

Gant, R., & Terry, P. (2017). Narrative of the night-out: Student engagement in the night-time economy of Kingston upon Thames. *Local Economy*, 32(5), 467-481.

George K, N., & Fonceca, C. M. (2024). After Dark: How Nightlife and Digital Worlds Shape Youth Wellbeing. *Clayton Michael, After Dark: How Nightlife and Digital Worlds Shape Youth Wellbeing (September 27, 2024)*.

Glassman, T. J., Dodd, V. J., Sheu, J. J., Rienzo, B. A., & Wagenaar, A. C. (2010). Extreme ritualistic alcohol consumption among college students on game day. *Journal of American college health*, 58(5), 413-423.

Griffiths, R., & Dunn, N. (2020, November). More-than-human Nights: Intersecting lived experience and diurnal rhythms in the nocturnal city. In *International Conference on Night Studies* (pp. 203-220). ISCTE, Instituto Universitário de Lisboa.

Groen, E. (2023). *Samen sterk voor een veilig uitgaansklimaat* (Master's thesis). Rijksuniversiteit Groningen. <https://gmwpublic.studenttheses.ub.rug.nl/2167>

Jiang, W. (2017). The role of urban nightlife in perceived social integration: perspectives of international students in Nanjing (Master's thesis).

Johnson, M. B., Voas, R., Miller, B. A., Byrnes, H., & Bourdeau, B. (2016). Night club patrons who feel safe will return: Evidence to encourage management to address club violence. *Journal of safety research*, 56, 29-32.

Kapitza, J. (2020). Out at night: a human-geographic research on the users of nocturnal work and leisure trips. *ICNS Proceedings Lissabon*, 75-89.

Karel de Grote Hogeschool. (2025). *Seksueel grensoverschrijdend gedrag: feiten en cijfers over het uitgaansleven in Vlaanderen*. Onderzoekscentrum Publieke Impact. <https://www.kdg.be/onderzoek/projecten/seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-feiten-en-cijfers-over-het-uitgaansleven>

Kinnunen, M., Homi, H., & Honkanen, A. (2022). Live Music Consumption of the Adolescents of Generation Z. *Etnomusikologian vuosikirja*, 34, 65-92.

Kolioulis, A. (2018). More day in the night? The gentrification of London's night-time through clubbing. *Bollettino della Società Geografica Italiana*, 14(1), 2.

Koshari, E., (2020). Een Onderzoek naar het Antwerpse Uitgaansleven: Vroeger, Nu en de Toekomst.

Laursen, B., & Veenstra, R. (2021). Toward understanding the functions of peer influence: A summary and synthesis of recent empirical research. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), 889-907.

Lee, C., & Lee, E. H. (2024). Evaluation of urban nightlife attractiveness for Millennials and Generation Z. *Cities*, 149, 104934.

Laursen, B., & Veenstra, R. (2021). Toward understanding the functions of peer influence: A summary and synthesis of recent empirical research. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), 889-907.

Looze, M. D., Raaijmakers, Q., Bogt, T. T., Bendtsen, P., Farhat, T., Ferreira, M., ... & Pickett, W. (2015). Decreases in adolescent weekly alcohol use in Europe and North America: evidence from 28 countries from 2002 to 2010. *The European Journal of Public Health*, 25(suppl_2), 69-72.

Marzell, M., Bavarian, N., Paschall, M. J., Mair, C., & Saltz, R. F. (2015). Party characteristics, drinking settings, and college students' risk of intoxication: A multi-campus study. *The journal of primary prevention*, 36(4), 247-258.

Morgner, C., & Ikeda, M. (2020). Cultural policies and night-time economies in Germany/Berlin and Japan/Tokyo. *ICNS Proceedings*, 103.

Nidhin, G., Fonceca, C. M., & Raj, M. A. (2024). Nightlife and environmental consciousness: Perspectives of young adults in Chennai. *Naturalista Campano*, 28(1), 1232-1243.

Nijkamp, L., van der Horst, M., & Sannen, A. (2021). *De (studenten)tijd van je leven!* Trimbos-instituut. <https://www.trimbos.nl/docs/25d1327b-a0b5-4126-a40f-211fc862f7bd.pdf>

Nofre, J. (2023). Nightlife as a source of social wellbeing, community-building and psychological mutual support after the Covid-19 pandemic. *Annals of Leisure Research*, 26(4), 505-513.

Otieno, E. J. (2023). A systematic Review on Party Culture and Students Campus life in Kenya. *Journal of African Interdisciplinary Studies*, 7(6), 66-80.

Pedersen, E. R., & LaBrie, J. (2007). Partying before the party: Examining prepartying behavior among college students. *Journal of American college health*, 56(3), 237-245.

Ponnet, K., Hardyns, W., Schokkenbroek, J. M., & Hauspie, T. (2023). Gids met goede praktijken tegen seksuele intimidatie voor het festival-en feestmilieu en op campussen van universiteiten en hogescholen.

Ramello, R., Goshinski, L., Kill, M., Measham, F., Measham, M., & Van Bogaert, R. (2020). The future of dancefloors: Building more flexible, open and innovative clubbing experiences. VibeLab.

Ribeiro, M. H., Blackburn, J., Bradlyn, B., De Cristofaro, E., Stringhini, G., Long, S., ... & Zannettou, S. (2021, May). The evolution of the manosphere across the web. In *Proceedings of the international AAAI conference on web and social media* (Vol. 15, pp. 196-207).

Ross-Houle, K., & Quigg, Z. (2019). Content, perceptions and impact of alcoholic drink promotions in nightlife venues that are targeted towards students. *Addictive Behaviors Reports*, 9, 100163.

Ryerson, N. C., Wilson, O. W., Pena, A., Duffy, M., & Bopp, M. (2021). What happens when the party moves home? The effect of the COVID-19 pandemic on US college student alcohol consumption as a function of legal drinking status using longitudinal data. *Translational behavioral medicine*, 11(3), 772-774.

Seyfi, S., Vo-Thanh, T., & Zaman, M. (2024). Hospitality in the age of Gen Z: a critical reflection on evolving customer and workforce expectations. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 36(13), 118-134.

Singh, S., (2025). Fooling in the Name of Love: Welcome to Gen-Z Relationships.

Skalaban, I., Kolesova, O., Cherepanov, G., & Pogorelskaya, A. M. (2020). Students' night life in a Siberian university city: top-down and bottomup nocturnal activities.

Skinner, H., Moss, G., & Parfitt, S. (2005). Nightclubs and bars: what do customers really want?. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17(2), 114-124.

Steedley, Savannah and Thomas, James, "Cheers to Change: How Gen-Z is Redefining Drinking Culture" (2024). Eagles Talking About the Public's Health. 60.

Straw, W. (2022). Rethinking the spaces of night-time sociability. In *Creative Resilience and COVID-19* (pp. 166-174). Routledge.

Takacs (z.d.). Friday Night Odysseys: Students' party behavior. Hamilton College.
<https://www.hamilton.edu/documents/Takacs-FridayNightOdysseys-StudentPartyingBehavior.PDF>

The Guardian (2024, 10 februari). *Meet generation stay-at-home: 'You don't need to pay to go clubbing: you can sit at home and watch it on your phone'*. The Guardian.
<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2024/feb/10/meet-generation-stay-at-home-dont-pay-to-go-clubbing-watch-it-at-home-on-your-phone>

Tirocchi, S. (2024). Generation Z, values, and media: from influencers to BeReal, between visibility and authenticity. *Frontiers in sociology*, 8, 1304093.

Van Beek, R. J. J., Monshouwer, K., Schutten, F., Den Hollander, W., Andree, R., & van Laar, M. (2024). *Het Grote Uitgaansonderzoek 2023*.

Truong, J. (2018). Attending to others: how digital technologies direct young people's nightlife. *Geographica Helvetica*, 73(2), 193-201.

Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs (VAD). (2016). *Determinanten alcoholgebruik studenten hoger onderwijs*. <https://vad.be/artikels/determinanten-alcoholgebruik-studenten-hoger-onderwijs/>

Van Liempt, I., & Van Aalst, I. (2012). Urban surveillance and the struggle between safe and exciting nightlife districts. *Surveillance & Society*, 9(3), 280-292.

Voogt, N. (2010). *Rotterdam uitgaansstad? Een studie naar de locatiekeuze van studenten tijdens het uitgaan in Rotterdam* (Bachelor's thesis). Utrecht University. <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/5615>

VRT NWS. (2025, 7 juli). "Gen Z kiest bewuster wanneer ze uitgaat": hoe Rock Werchter 'huismusgeneratie' wist te lokken op laatste dag. VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/07/07/hoe-rock-werchter-thuisblijfgeneratie-gen-z-uit-hun-kot-wist-te/>

Wrightson-Hester, A. R., Allan, A., & Allan, M. (2022). Kissing, grabbing and grinding: Young Australians' personal and social norms regarding nightlife sexual behavior. *Deviant Behavior*, 43(8), 959-975.

Yuen, F., & Johnson, A. J. (2017). Leisure spaces, community, and third places. *Leisure Sciences*, 39(3), 295-303.

Zamboanga, B. L., Olthuis, J. V., Kenney, S. R., Correia, C. J., Van Tyne, K., Ham, L. S., & Borsari, B. (2014). Not just fun and games: a review of college drinking games research from 2004 to 2013. *Psychology of Addictive Behaviors*, 28(3), 682.

Zasina, J. (2020). Students' leisure consumption patterns in cities: Three-dimensional pictures from Lodz and Turin.